بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: بانکي تصدي
څانګه: بانکداري
مولف: عبدالغفور امینی
ژباړن: قاری محمد حلیم
د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزايي د تعلیمي نصاب رييس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- محمد احسان احسان
- عبدالمتین حمیدی

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول : محمد جان علیرضایي
ګرافیک او ډیزاین: محمد سلیم خان
چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال
تیراژ: ۳۰۰۰
چاپ ځل: لومړی
وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af
برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af
کې ISBN: ۹۷۸۹۹۳۶۳۰۰۵۵۲

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې   هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو

ور سره عرب، ګوجر دي   پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي   لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به   لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزیر پیغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زیار پورې تړلي دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طی کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انساني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کیږي او نه هم منقطع کیږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړیتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یوازې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربیون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یوازې او یوازې د دوی په پیاوړو متو، ویښ احساس او نه ستړي کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

خپرکی	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)	۱-۸
دویم	بانکي عملیات	۹-۲۰
دریيم	د قیمتي پاڼو خپرول	۲۱-۲٤
څلورم	د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره	۲۵-۳۰
پنځم	د بانک د مدیریت اصول	۳۱-۳۸
شپږم	بانکي نظامونه	۳۹-٤٦
اووم	په افغانستان کې بانکداري	٤۷-۵۲
اتم	عمومیات	۵۳-٦٦
	سرچینې او اخیستنې	٦۷
	د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام	٦۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

په دې کتاب کې تر ډېره هڅه شوی ده تر څو په اقتصادی سیستمونو کې د پیسو پر څېړنې سربیره له هغو لارو چارو چې مالي سازمانونه لکه بانکونه، د بېمې شرکتونه، د پانګې اچونې اومشترک صندوقونه و دېته ورته نور داسي، اوهمدارازمالي بازارونه لکه دقیمتي اوراقو بازار، دبورس بازار او ازاد بازار چې په هغې عمل کوي ځواب وړاندي کړی شي. مالي سازمانونه اوبازارونه نه یواځې داچې زمونږ ورځنی ژوند تراغېز لاندې راولي بلکه په اقتصادي سیستمونو کي دسترو مبلغونو د موندلو د جریان لامل کیږي. چې هغه پخپل وارسره دشرکتونو په سود، د اموالو په تولید او خدمتونو او ان دهېوادونو د اقتصادي وضعې په ښه کیدو باندي اغېز پرېباسي ،او ان کله هـم دټاکنوپایلې تضمینوي٠دپیسواوبانکدارۍ یا دبانکي تصدۍ اومالي بازارونوپه اړه مطالعه د ډېرو ارزښتناکو اوپه زړه پورې مسایلو په درک کولوکې مرسته کوي. په دې کتاب کې په همدې ډول پوښتنې مطرح شوي دي، اود هغوی د اهمیت په اړه د ګڼو متخصیصنو له خوا لیدلوري وړاندې شوی دی. ډېردخوښۍ ځای دی، چې دافغانستان دښوونې او روزنې محترم وزارت د لومړي ځل لپاره دظرفیتونو د ودې پخاطرپه داسې لاروچارو لاس پورې کړی دی.

په اخیرکې باید یادونه وشي چې نوموړی کتاب له اتوڅېرکیو څخه جوړی شوی دی، هره انساني چاره له نیمګړتیاو څخه خالي نه وي. دغه راز دکتاب لیکنې کار اوپروسه ستونز من کار دی لدې کبله له ټولو زده کوونکو اومحترمو ښوونکو څخه هیله کیږي ترڅو په دې اړه مرسته وکړي او خپلی ګټوری مشورې د یاد کتاب په بډاینه کې را سره شریکی کړې.

په درناوی

عبدالغفور اميني

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د بانک په اړه معلومات او د هغه دپـیدایښت لاملونه تـشکیلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)

ټولیزه موخه:
د بانک په هکله معلومات اوډپیـدایښت لاملونه یې تشکیلوي.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- بانک دتاریخ په اوږدوکې.
- دبانکونو موخې.
- دبانکـدارۍ علـم.
- پیـرودونکوته دخدمـتـونو وړانـدي کول اود ټـولـنې په اقتصاد کې یې اغېـزې.
- مالي سازمانونه.
- دپېـړیو په اوږدوکې دبانکـدارۍ چارې.

بانک او د هغه پیـدایښت

بانک په یویشـــتمه پیـړۍ کې داقتصاد په هرم تکیه وهلې اوهرڅه چې دي کولای شي بانکي لاســته راوړنې وي. همدغه بانک دی چې راکش کارې یې اودسیاســت دفرمان شــته والی اونشـتوالی تعینوي.

په اوسنیو پیړیو کې داقتصادي فعالیتونودڅانګې خورا مهمه څانګه بانک دی. ځکه پرته له ســالمې بانک دارۍ او بانک څخه نشې کېدای یو سالم اقتـصاد ولرو. دې عجیبې پدیدې له کومه وخته راهیســې شــکـل نیـولی اوڅرنګه یې انکــشاف موندلی دی؟ دپورتني سوال پــه ځواب کې پــه مختـلفـو څانګوکې ځینې خبرې دي چې باید په پام کې یې ونیســو٠ په دې هکله هـم متفاوت نظرونه دي٠ دبانکــدارۍ دتاریخ پاڼې دوه نظره مونږته انځوروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- اروپایـــان چې ځان په دې هکله مخکښ ګڼي. د دې پـــدیـــدې دپیـل نیټه همغه اروپا بـــولي چې هغه دعلم دپیـل ځای ګڼل کیږي. المانی بانکـــداران بیا ادعا کوي، چی بانک له المانی لغت بامک څخه اخیســـتل شـــوی. چی المانی ریښـــه لري. او په ټوله نړی کی اوســـمهال په بانک نومـــول کیږي. اوپه همدې ترتیب هغوی پـــه دې عقیده دی چې د لومړي ځل لپاره بانک اوبانکـــداري دالمان په هیـواد کې منځ ته راغلي دي. اما ایټالویان خپـل ځـــان ترنورو یوګام مخکی ګڼـــي اوبانکي اوپولي حرکت د پوهانـــو د تفکرزېږنده اودخپلو ښاریانو د تجربو لاسته راوړنی بولي تجارب ګڼي دهغوی عقیده پیاوړی منطق وړاندي کوي.

ایټالویـــان پـــه دې کارټینګار لري چې د لومبارد قومونه چې دایټالیا په شـــمال کې ژوند کوي لومړني قومونه وو چې دبانکدارۍ په چاروکې یې غوراوفکروکړ. هغوی په لومړني ځل د صرافۍ کار ته د یوې کټورې چارې په توګه انکشاف ورکړ۰ دهغوی دکړنې چل داسې وو چې یوشي ته به یې دخپل ځان په مقابل کې قرارورکاوه اوپری به یې صرافي ترلا ســـه کوله۰ له کوم مېز څخه چې به په همدې موخه اســـتفاده کېده دبانکو په نامه به یادېده، چې ور وســـته ور وســـته د داســـې معاملاتو دترسره کولوځای هـم په بانکو مشهـور شو او تر نن ورځې پورې مو د بانک په بڼه موندلی دی.

- په یونان کې بانکـــداري تر میلاد څلور پېړۍ مخکې دا راښـــیي چې معابد په دې هکله مخکښ وو، او د هغوی دلیل هـم پر لاندي عواملو ولاړ دي.
- دصرافۍ کار دمعابدو دفعالیتونو اوچارو یوه برخه وه.
- دخلګو دامانتونو دساتنې لپاره به معابد خورا ډاډمن ځای ګڼل کیده.
- اسیایي ستر تمدنونه هم په دې زمینه کې سترې لاس ته راوړنې لـري چې دنړیواله تمدن په وده کې یې ډېره ستره اغېزه لیدلای شو.
- داسیایي تمدنونو له جملې څخه بابل یو خورا سترتمدن په ډېروموارددوکې دحرکت زانګو وه. بابي شـــاهانو په دې هکله ډېر دپام وړاقدامات تـــرسره کړې دي۰ اوله هغې جملې څخه په 1800 ق م کې حامورابي شـــپږم ساســـاني شاه د ســـود قانون او د تجارتي قرضې بنسټ کیښود، چې په حقیقت کې لومړی بانکي قانون ګڼل کیـږي.

نن ورځ چین د بشري تمدن په وده کې لوړ مقام لري اوهـم یې داقتصاد په هکله ترنن ورځې پورې ډېر څه سرته رســـولی هم دي. دې لرغونې هیواد ترمیلاد شـــپږ پیـړۍ مخکې بانکـــداري تجربـــه کړي ، که څه هم چینایان تر نن پورې پـــه دې هکله داورپایانو په پرتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

غږ نه دی پورته کړی. ولې څه چې مســلم دي هغه دادي چې په دې هیواد کې بانکداري پــه همغــه زمانه کې دود وه ،اوپه همدې ترتیب کولای شــو ووایو چې شرق په لومړي ځل دپولي وســایلو په تبادله او د پولي وســایلو په تنظیم کې بانکـداري دودکړي ده اوباید هغه په اخلاقي جرأت سره ومنو.

دپیـړ یو په اوږدو کې دبانکـدارۍ چارې

په نننۍ مانا د بانکدارۍ بنســټ په منځنیوپیړیو کې ایښــودل شوی دی. او په دې زمانه کې یهـودیان دبانک چلوونکې و.

ولې یهـودیان په دې عرصه کې مخکښــې وه ، علت یې په څه کې پټ وه ؟

دغه قوم له ډیر پخوا څخه په ګټور تجارت اوسوداګرۍ باندي بوخت و.

ایدلوژیکي اومذهبي مما نعت یې نه درلود او برعکس د داســې کار په پیاوړیتوب کې یې مرســته کوله اوکــړې یې ده، که څه هم تورات په څــو ځایونوکې منع کړی، خو د ګټې تحریم یوازې د یهـودو لپاره راغلي دی.

په تورات کې راغلې دي:

که د زما له قومه یوه فقیرته چې ستا ګاونډی دی یوڅه نغدی پیسې په پور ورکړې نو د سود خور په شان له هغه سره چلند مکوه او هـیڅ ګــټه پرې مه ږده.

په یوبل ځای کې راغلې دي:

((له هغه ورور څخه دې ســود اوګـټـه مه اخلــه اوله خپله خدایه و ویـریـږه ترڅو د ورور له تاسره ژوند وکړي.))

په یو بل ځای کې داسي راغلې دي:

((خپل ورور ته پور په سود مه ورکوئ. نه د سپـینو زرو او نه هـم د ا ذوقي په سود او نه هـم د نورو شــیانو په ســود. غریب ته کولای شــې په سود باندي پور ورکړې اما خپل ورورته په سود باندي پور مه ورکوئ.

مسیح د سود په باب خپلو پیـروانو ته داسې وویل:

له خپلو دښمنانو سره محبت او احسان وکړئ، او پرته له بدلی او امید پور ورکړئ، ځکه چې ښایي ستاسو اجر به ډیـر ستر وي.

اود اســلام مبارک دین هـم پدې هکله لارښــوونه کړي. دنساء دسورت 141 آیت او په سورة بقره کې 278 او 279 آیتونو کې په څرګند ډول سره یاد ونه شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله لطفاً داسـلامي بانکـدارۍ بحث ته مراجعه وکړئ. د بانکـدارۍ د داسـې رويې په نظر کې نيولو سره په سر کې له ځينو سـتونزو سره مخ کيږو چې د بانکي تحرکاتو پـځ والی په هغه دورو کې ښـايي وليدل شي. دې چلند پـه اروپا کې تر 1593 ميلادي کال پورې ادا مه پيدا کړه. خو په دې کال کې سـود لرونکې معاملې له پانګو سره هـم انتـقال وموندـد، ترکومه ځايه چـې دولتونو او ان نهم پاپ په 1840 ميلادي کال کې عملاً دسـود دمعنې حکم مات کړ.

تعريف: بانک عبارت له هغه محل څخه دی چې هغه نقدي ودايع چې د دويم ځلي استـرداد دځانګړتيا درلودونکې دی او له خلګو څخه دپور اوپانګې اچونې په موخه يې قبلوي.

له پورتنې تعريف څخه داسـې څرګنديږي چـې بانک دمحل له مخې کومې دندې چې ترسره کوي يو ټاکلی انځور وړاندې کوي.

بانک له هغه ځای څخه عبارت دی. چې له خلکو څخه نقدی پيسې اخلې او بيرته يې د وام (قرض) په توګه ورکړی. دخلګودغه تصورداسترداد وړدی.

دپورتنۍ وينا په نظرکې درلودلوسره کولای شو بانک داسې تعريف کړو:

بانک له هغې مؤسسې څخه عبارت دی، چې دسهامې شرکت په بڼه دهر هېواد دتجارت له قانون سره سم بانکي چارې مخکی بيايي.

په دې تعريف کې لاندې موضوعات دبانک دتشخيص لپاره په نظرکې نيول شوي دي:

الف ــ بانک دنورو مؤسساتو په څېر يوه مؤسسه ده.

ب ــ دغه مؤسسه دسهامي شرکت په بڼه عمل کوي.

ج ــ بانکي فعاليتونه دتجارت دقانون پربنسټ تنظيميږي.

د بانکـدارۍ علم

دبانکـــدارۍ دعلم په چوکات کـې دټولوفعاليتونوتنظيم اوبانکـي کړنې لاره هواروی، ترڅومونږ وکولای شو چې دبانکـدارۍ علم دنورو علوموپه څېر تعريف کړو.

دبانکـدارۍ علم دبانکي کړنو دپيـدايښـت له څرنګوالې اود دغوکړنود تکاملي ډولونوله بقا څخه دی،اويا په بل عبارت بانک دهغې واسـطې يوه مؤسسه ده چې د اشخاصو وجوه اصـولاً د امانت ترعنـوان لاندې مومي اودغه وجوه دپور په اشـکالو، اعتبار، دتجارتي برات تنزيل او هـم دقيمتي اوراقو پيـرودنه معر في کوي.

دغــه علم دنورو علومو په شـان نشي کولای په يـوازې ډول اوپرته له ټولو علومو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرحرکـــي وي بلکه د خپلــو حرکاتو لپاره د نورو علومو دبرخو دهـمغږۍ لپاره احتیاج لري چې عبارت دي له سیاست ، اروا پوهنې، جامعه شناسۍ، محاسبې، ریاضي، حقوقو اوتجارت څخــه اوحتّــی د روحیاتو علم دټولــو اقتصادي، تکنالــوژۍ څانګو په څنــګ کې دبانکي فعالیتونو په څرنګوالي کې دپام وړ مؤثریت لري.

دبانک موخې:خورا عمده پوښــتـنـه چې کیدای شي د بانک په اړه ښــایي مخې ته راشي دغــه ده، چې بانکونه کومې موخــې تعقیبوي اودغی موخی څرنــګـه د ســتـــه بـنـدي کولای شو.

دبانکونو په بحث کې په ټولیـز ډول له دوو عمده برخو څخه نوم اخستلای شو:

١- د پـېـرېـدونکو لپاره دبانکي خد متونو ترسره کول.

٢- د سهم لرونکو سرمایه دارانو لپاره د زیاتي ګټې لاسته راوړل.

دپـېرېـدونکو لپاره دبـانکي خدمتونو تر سره کول دبـانک له لومړنیـو موخو څخه ګڼل کیږي.

پخـپله اساســنامه کې دهغې دثبت الزام لري او دیوه اصل په حیث هغه وړاندي کوي.

ولې تعهد دغه دی چی سود یا بانکي ګټه باید له بانکي لګښـتونو څخه ډېره وي.

متوقعه موخو ته د رسېـدلو په خاطر باید لاندي ټکی په نظرکې ونیول شي.

- دپـېـرودونکــو د وجوهــو راټولونه او دهغوی په کاراچول او د دور نما اوبشـــپـړ پـس منـظــر پــه پام کې نیول تر هغــو شرایطو لاندي چې دبرخه والو ګټــی لړتر لړه تامین کړای شي.
- د ټولوبانکونو اومؤسساتو د اعتبار جلبولو لپاره کوښښ.
- د نمایند ګیو تأسیس اوتوسعه په غوره شرایطو او د خورا ښو خدماتو په وړاندي کولو سره.

ټــول بانکونــه یوازې د بانکي خد متونو د وړاندې کولــو او د خلګو دهڅه ونې له لارې دهغوی د نقدي شتمنیـو په را جلبولو سره کولای شي دبانک موخې سرته ورسوي٠

دیا دونې وړده چې بانکي فعالیتونه تخنیکي عمل ګڼل کیږی او زیاتره بانکي فن غواړي.

په دې اړوند کیدای شي موخوته درسېدنې لپاره له لاندي فعالیتونو څخه کار واخستل شي.

- دټاکلو اومشخصو موخو تشـخیص.
- دستـونـزو په ګوته کول.
- له په ګوته شویو ستـونـزو څخه د وتلولاره.
- بانکي دورانـدیشـي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له فرصتي لګښتـونوڅخه تېښتـه.
- اوبالاخره دکاري سـتـراژيکي پلان درلودل.

دپـورتنـيـو مشـخصاتو په درلودلو سره يقـيـناً بانک کولای شي ترڅوخپلو موخوته ورسيـږي.

لــه دې موخـــو څخه د يوې موخـــې دعـدم اجرا په صـــورت کې يا دغيرمتعادل شـــويو بانکـــداري موخوتر منځ عـدم موازنه اويا د وروســـته حرکتونـــو امکان يابيـخي دريږي اويا هـم له سستی سره مخ کـيـږي٠

موخې عمـدتاً په بانکي تعهداتوکی شـاملې دي چې هـــر بانک يې د خپلو پېـرودونکو لپاره وړانـدي کوي او کومه پوښـــتنه چې په دې هکلـــه را پـيدا کـيـږي داده، چې د ټولنې اوخلګو په وړاندې بانکي تعهدات د کومو اړخونو درلو دونکې دي؟

په دې هکله لاندي مواردو ته ګوته نيول کـيـږي.

- په مناسبه او منل شوي طريقې سره د خلکو د اړتيا وړ خدمتونو وړاندې کول.
- د هوساينې او تأمين لپاره مرسته.
- دټولنې په ګټورو فعاليتـونو کې ګډون اوبرخه اخيـســـتنه په مناسبې اوښې طريقې سره د بانکي خد متونو تدارک کولای شي د يوه بانک ژوند او پا يښـــت تضمين کړي ، او د تدارکاتو ښې لارې چارې منځ ته راوړي اونوموړې لارې چارې عبارت دي له:
- دبانک اداره بايد په ښه طريقه سره فعاليتونه ترسره کړي، تر څو د ټولو هغو کسانو ګټې پکې تضمين شي، چی برخوال دی اوهـم د بانک پـايـښت تأ مين شي.
- بانکي سياســـت بايد دمتوا زينې پا ملرنې پر بنسټ د رو انو عواملو اومسايلو له مخې تـنـظيم شي.
- د مشتريانو داما نتـونو دساتلو په موخه پلـټنه او کوښښ کول.
- د غوښـــتنـې په مهال د مشـــتريانو د تقا ضاوو منل د روايتی امانتونو په مقابل کې او مثالونه يې.

پس ويلای شـــو چی د بانکي کړنو او د بانکي امکاناتو لپاره د يو داســـی چوکاټ جوړول چـــې وکولای شي په ســـمه او دقيقه توګه فعاليت وکړی، مهـــم دی. نو ځکه د لاندې عواملو موجوديت اړين ګڼل کيږی.

دغه عوامل کېدای شي د بانکي حرکت د ځنځيري عواملو په نوم ونوموو دا هم بايد له پامه و نه غورځوو چې پرته داساسي قانون له شتوالی بانکـداري ناشونی کار دی.

هغه عمده او مهم عوامل چې وکولای شي دسالمو بانکي فعاليتونو اوکړنو ترسره کولو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار پرانیـزي هغه عبارت دي له:

- اساسي قانون
- د پیسو اوبانکـدارۍ قانون
- د مرکزي بانکي قانون ، د دولتي بانکونو قانون اود خصوصي بانکونو قانون
- د بانکي ستراتـیـژۍ پلان
- بانکي پالیسۍ اود هغوی نورې بېلګې

د لومړي څپـرکي د مطالبو لنـډیز

په دی څپرکي کي د بانکدرای تاریخ او دهغې لومړنیو فعالیتونو ته یوه لنډه کتنه شوي، ورپســې د اروپایانو، ایټالویانو، بابلیانو او چینایانو د بانکدارۍ د طریقې یادونه شــوي ده. دغه راز د پیړیو په اوږدو کې د بانکدارۍ فن تر بحث لاندې نیول شوی. او د بانک په هکله ګڼ تعریفـونه ترسترګو کیـږي.

د بانکـدارۍ دعلم خلاصه او بانکونو عمده موخې یا دې شــوي او دهغوی کره اوعمده موخې عبارت دي له مشتریانوته د خد متونو وړانـدي کول او د زیاتې ګټې لاس ته راوړل د پانګې دبر خې د څښـتنانو لپاره یوه مرور او کتـنې صورت نیولی دی ، او د سالمو فعالیتونو کړ نلا رو چې لار پرانیـزي یا دونه شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- په لومړي ځل بانکداري په کوم هېواد کې منځ ته راغلې نوم یې واخلئ؟
۲- د ایټالو یانو نظرد بانکدارۍ په هکله څه وو شرح یې کړئ ؟
۳- با بلیانو د بانکدارۍ په هکله څه نظر درلود تشرح یې کړئ ؟
٤- د تاریخ په اوږ دوکې د بانکدارى په هکله اسیایي لاس ته راوړنې څه شی دي واضح یې کړئ ؟
٥- ګټه د تورات له نظره تشریح کړئ ؟
٦- بانک تعریف کړئ ؟
۷- د بانک کره موخې څه شی دي و یې لیکئ ؟
۸- هغه عوامل چې وکولای شي د سالمو بانکي کړنو ترسره کولو ته لار پرانیزي کوم دي، تشریح یې کړئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویـم څپرکی

بانکي عملـیات

ټولیزه موخه:
د لیـتر آ ف کریدت او د هغو د ډولونو له تـشـریح څخه عبارت ده.

د زده کړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د پیـسو تجارت
- د وخت له پلوه کریـډ تونه
- داعـتـبار حد او درجه
- داما نتونو ډ ولونه
- داما نتونو د زیاتوالې طریقې
- دتنـزیـل عملیه ، مجد د تـنـزیـل اویا مکرر تنـزیـل ، دنرخ تـبادله
- زېـرمې او د زېـرمو ډ ولونه

بانکي عـملیات

مخکـې تر دې چې بانکي عـملیات ترمطالعې لاندي ونـیـسـو غواړو یا دونه وکړو چې هغه څـه شـی دی چې د بانکي عـملیاتو چوکاټ تـشـکیلوي.

امانــات، روان حســاب ، د اعـتـبار اعطا، برخو یا اســهامو او نــورو قیمتي اوراقوته اړ ونــده عـملیات ، د وجوه نقل او انـتـقال دهـیواد په د نـنـه او بهرکې، اسـعاري معاملات ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قیـمتــي فلزاتو معاملات، تضمیـن او د ضمانت صـدور، له کروندګرو سره مرســته، ګروي صنعـــت، تجارت، حمل او نقـــل او نورې هر ډول معاملې چې د قانــون له نظره مغايرت ونـلـري. بانک پوهانو ټولې بانکي عملیې په لاندي یا دو شویو برخو تقسیم کړې دي:

۱- د پـیـسو تجارت

۲- اعـتـبـاري یا کرېډېټي عـملیات

۳- بانکي مالي عـمـلیات

۱- د پـیـسو تجارت په صرف تعبـیـر شوی او صرف مو لکه ښـنـګه چې مطالعه کړ د زیاتولو اوبېـرتــه ګرځولو په مانا دی نوله همـدې کبله کومه مانا چې ورکړل شــوي، کیدای شي صرف د داخلی او خارجی پیسو ټول عملیات په ځان کې راونغاړي.

۲- کردیـد ټي اعـتـبـاري عملیات: کرېډیـدټي اعتباری عملیات د کریدت د پیـسو په کتاب کې مطالعه کولای شو اوکرید ت د داسې تعریفوو:

کرید ت په حال یعنې په اوســني پـېرکې داشــیاوو او خدماتوایـښـود نه او په راتلونکې کي د هغو بیرته ورکړه د ګټې په نوم توپیر سره.

اود زمانې له نظره کرېدیـد ت اود هغو ډولونه په داسې ډول تقسیمولای شو:

الف- لنډ مهاله کرېـد تونه.

ب - منځ مهاله کرېـد تونه.

ج - اوږد مهاله کرېد تونه.

د روانوحســابونوله نظره کریېدت: د روانوحســابونوله نظــره کریـد تونه کېـدای شي په لاندي ډولونو تقسیـم شي:

- دمال التجاره کریـد تونه
- ساده کرید تونه
- د قیـمتي او راقو کرېد تونه
- د منـلو کرېدتونه
- بورسي کردیـد تونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمال له نظره کرېدتونه کيـدای شي په د وو کتګوريو تـقـسيم شي.

- سرما يوي کريد تونه
- استـهـلا کي کريد تونه

نومبادرکريـد تونه

په بهـرني تجارت کې کرېـد تونه:

- د اکريـد تيـف کرېد ت
- د ريـمبـاروس کرېد تونه

په دې هکله د هغو کريد تونو د ډولونو يادونه شوې چې په ورځنيو بانکي معاملاتوکې ورڅخــه کار اخيســتل کيږی، او په لاندي ډول تقســيم کيـږي هغه ضمانـت شــوي يا تايد شــوي اعـتبارنامه چې د ټولو اړونده حوالو ضمانـت پدې سره کيږي. د غيـر قابل فســخې اعـتبارنامه هغه ده چې د ټا کلي وخت تر ختـمېدو مخکې نشې فسخ کېدای.

فســخ نه منونکې اعـتبارنامه يا د فسخې نه وړ اعـتبارنامه هغه ده چې د ټا کلې وخت تر خـتـمېـدو مخکې نشې فسخ کېدای.

فســخ منونکې اعـتبارنامه يا د فســخ وړ اعتبارنامه هغه ده چې هروخت يې د فســخ کېـدو امکان وي

ضمانت شــوي فســخ نه کېدونکې اعتبارنامه عـبارت له هغې اعتبارنامې څخه ده چې دالغا يا فسخ وړ نه وې او ضمانت يې هـم شوی وي.

هغه اعتبارنامه چې ضمانت يې نه وي شوی هغه ده چې ضمانت يې نه وي شوی او له مخه يې يو اعـتبار منځ ته راغلی وي خو صاد روونکی بانک يې د ورکولو ضمانت نه کوي.

متحدالمال اعـتبارنامه هغه ده چې کوم شخص، مؤسسې يا ټا کلي بانک ته نه وي متوجه. کله چې مستـفيد (رانيوونکی) وجه وغواړي چې له هغه څخه کارواخلي نوبايد يوه وسيله پيداکړي ترڅو د داسې معاملې په ترسره کولو موافقه و کړي.

پرانيســتې اعـتبارنامه دا ډول اعـتبارنامه ځانګړې شرايط په برکې لري اوهغه وخت ور څخه کار اخســتل کيـږي چې وغواړي پرته د ســند له وړاندې کولو يا د هغې حوالې چې د اعـتبارنامې په مقابل کې صاد ر شوی وي تاديات صورت ونيسي.

تجــد يـد کېد ونکې اعـتبارنامه هغه ده چــې اعـتبارېې د حوالې د صدور په اثرپخـپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجـد يد شي٠ دغه ډول اعـتبارنامه عموماً هغو تـاد یاتوته د سهـولت بـښلو په موخه د ګرځنده سیارو نماینده ګانو په واسطه چې په هر ځای کې عملي کیـږي کار ترې اخستل کیـږي.

سـفري یا مسـافرتي اعـتبارنامه هغه ده چې د هر یوه معاملـه لرونکې بانک لوري ته متـوجـه وي اوله دې بانکونو څخه مسـتـفیـد هر بانک ته حاضریــږي او خپل ځان د هغه امـضاشـوي کارت په واسـطه چې صاد روونکې بانک ورته ورکړی دی معرفي کوي اوله هغه اعـتبار څخه چې مخکې ورته تـثبـیت شوی دی د حوالې د صدور په وسیله استـفاده کوي. د دې اعـتبارنامې له جملې څخه هغه مبالغ چې مستـفید یې اخلي په اعتـبارنامه کې تـثبـیـتیـږي.

د اعـتبـارحد او درجه

د اعـتبار حد: هر بانک د خپلو پیـرو دونکو لپاره په ټا کلې اندازه سره کرید ت پرانیزي، او د یوه ټا کلي مبلغ اجازه پیـرودونکي ته ورکوي په هماغه اندازه چې د اعـتبار په نوم سره مسمّی دی. په دې هکله باید یا دونه وشي په هغه صورت کې چې داسترداد وجوه واخستل شي د کرید ت اخســتونکې له لورې په هره اندازه چې وي په هماغه اندازه د وباره کریدت ایجا د یــږي اوکریدت اخسـتونکی کولای شي مجـدداً له اعـتبار څخه اسـتـفاده وکړي.

د اعتـبار درجه

د اعتبار درجه د بانک پروړاندې د مشتري (اخیستونکی) د تعهداتو په ترسره کولو پورې تړلې ده، چې پیـرو دونکې کولای شي د همدغه خصوصیت پر بنسټ یې په لاندې ډولونو باندې تقسیم کړي.

الف- لومړی درجه اعـتبار.

ب - دویـمه درجه اعتـبـار.

ج- دریـیـمه درجه اعتـبـا.

چــې دغــه اعتـبارونه د مقدارله لحاظه سره توپـیـر لــري، اود اعتبار درجه کولای شي د بانک د رهـبـرۍ د پلاوي د تصامیمو په اثر داندازې له لحاظه متـفاوت صورت ونیسي.

بانکي مالي عملیات: بانکي مالي عـمیات په دوو کتګوریو باندې تـقسـیمولای شو:

۱- پــه بانکي لنډمهاله عملیاتو کــې درې موضوعات د قیمتي پاڼــو د پلورنې او پېرودنې شاملې دي.

۲- په بانکي اوږد مهاله عملیاتو کې د شرکت د سهامو پیـرودنې او پلورنې اود هغوی امثال

(c) ketabton.com: The Digital Library

شامل دي خو په هرصورت په عمومي توګه په بانکي مالي عملياتو کي درې برخې شامليـږي.

الف - بانکي اوږد مهاله عمليات

ب - بانکي لنډ مهاله عمليات

ج - د قـيمتي اوراقو خپرول

پـورتنې بانکي لنډ مهاله عمليات په لاندې موضوعاتوکې خلاصه کيـږي

۱- امانتونه اوجاري حسـابونه: امانتونه اوجاري حسـابونه د بانکونـو لپاره خورا مهم دي. ځکـه د بانک د اقـتصـادي ځانګې د يـرو پوهانو هغه د بانک دبقا اسـاسي شرط بللی دی۰ د دې موضوع په هکله خبريو چې بانک مشـتريانو او حقوقي شـخصيتونو ته د ورسـپارل شـويو شـيانو د راټولولو له لارې بانکي فعاليتونو خدمات تنظيموي. او دغه امانات په حقيقت کې د هغوکريد تونو داجرا امکانات چې د بانک لپاره ګټور فعاليت دی ميسرکوي، د کريدتي عـملياتو زياتېدل اوکمېدل د روانو اماناتو اوحساباتو په اندازې پورې تړلې دي.

۲- د اماناتو ماهيت: د اماناتو اطلاق اکـثراً په هغو مبالغو کيـږي، چې د يوې ټولنې افرادو پـه امانـت ايـښـې وي، چې درلودونکی يــې کولای شي د اړتيا په مهـال له هغه څخه اسـتفاده او په کومه اندازه چې دی پخپله غواړي واخـلي. د نړۍ په ټولو هيوادونوکې امانـتونه په دوو برخوتقسميـږي.

۱- رويتي امانات

۲- ميعادي امانات

رويتي امانتونه عبارت له هغو امانتونو څخه دي چې درلودونکی يې پخپل لاس کې شته مبالغ د يوې مودې لپاره په بانک کې ږدي او بانکـداری يې په مقابل کې تعهد لري چې په هر وخت اوهر مهال يې ورکوونکی دی.

ميعــادي امانــات څرنګه چې يې له نامه څخه څرګنده ده د ټا کلې وخت لپاره په بانک کــې ايښــودل کيـږي او بانک پرته له دې چې هغه خپل ټا کلــی مبلغ به ورکوي يوه ټاکلې ټکټانــه فېصدي يا يوه معينه ګټه به پيرودونکې ته ورکــوي۰ دغه امانات معمولاً د قيمت لرونکو اماناتو په نامه هـم يا ديـږي.

امانات له مخکينۍ اطلاع سره: يو تعداد امانات دي چې برداشــت يې د مخکنۍ اطلاع پــه اثر امکان منونکې دی او پرته له هغه څخه مخکينۍ اطلاع نشــې کولای له پرانيســتي حســاب څخه څه واخلي. پــه دې هکله د مخکينۍ اطلاع نېټه حد اقــل پينځلس ورځې د اخيستنی له ورځې څخه مخکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معيادي امانات

معيادي امانتونه د ثابتو امانتونو په عنوان يا دپانکې اچونې په عنوان نو مول کيـږي.

معيادي امانات په حقيقـت کې د بانک او مشتري په منځ کې يو کتبي مالي قرارداد دی٠ له قرارداد سره سم پېرودونکی موافقه کوي چې د نغدو د وجوه ټاکلی مبلغ د ټاکلې مودې لپاره بانک ته وسپاري٠ او متقابلاً بانک متعهد کيـږي چې د امانتونو اصل اوګټه چې په سر رسيد لې پيـرودونکې ته په نغدي ډول ورکړي ياد پيرودونکي روان حساب کريـد ت کړي.

په حقيـقت کې د لوړې ګټې نرخ د پېرودونکې انګېزه د قرارداد په انعقاد کی قرار لري.

معيادي امانت له بانک سره وي.

څرنګه چې پېـرودونکی خپل سپارل شوی و جوه چې په سررسېدلی له بانک څخه ترلاسه نکړي يا د قرارداد په اوږدولو سره اقـدام ونکړي، قاعدتاً د سر رسيد د انقضاء له نېټې څخه ګټه په سپارل شوي مودې پورې ښايي تعلق ونه نيسي بانک د وجوه اخسـتلو په قبال کې د سپارل شوي سند په رسېد لوکې د پېرودونکې په اختيارکې يې ورکوي.

ثابته سـپارنه له رواني سپارنې سره په مقايسه کې او له بانک څخه پس انداز په مراتبو پور مصرفوی. اما متقابلاً ثابتې سـپارنې له دې امتياز څخه برخورداره وي چې بانک کولای شي ټول ثابت سـپارلی مبلغ د قانوني ذ خيرې له کسر کېدو څخه وروسته تجارانو اود پور د سرچينو څـښـتنانوته ورکړي يا پانګې اچونې ته اقدام وکړي. تجارتي بانک د روانو سپارنو په هکله نشـې کولای ورته اقدام وکړي لکن تجارتي بانک د جاري سـپارنو په هکله ورته اقدام کــولای شي، او بايــد د نغدو له وجوهو څخه همېشــه د بانک په کتله کې د ځواب ورکونې لپاره د سپارښــتونو د څـښـتنانو په در خواست سره قاعدتاً روان ديدار بايد وي٠ د بانک او پيـرودونکې په منځ کې اړيکې حياتي دي.

دپام وړ د حساب پرانيـستنې له وخته د قرارداد انعقاد او موافقت نامه پيـليـږي.

د روانو حسابونو او اماناتو د زياتېدلو طريقې او لارې چارې

هر بانک په دې لټه کې دی چې داسې لارې چارې وپلټي ترڅو وکولای شي ډېر امانـتونه بانک ته جمع کړي اوډېر حسابونه له دې لارې څخه پرانيزي.

پــه دې اړه بانکونه د بانکي څانګو په توسـعې سره په ټولــو هغو نقاطوکې چې بانکي کار د ضرورت احســاس پکې وی په هغه ځای کې د خپلو بانکي فعاليتونو د توسـعې اقدام وکړي٠ له پامه بايد ونه غورځوله شي چې په دې اړه هم د مناسب حالت په نظر کې نيولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېـر عمده او اســاسي دي او موضـوع باید جداً په نظرکې ولرو٠ د بانک توســعه د بانکي څانګو له لارې هغه هـم د سیاســت په چوکاټ کې نشې کولای مطلوب فعالیت د بانکونو لپـاره چــې د مطلوب مفاد د ایجــاد ضامن دی منځ ته راوړي. او پــه ډېرو مواردوکې حتّی ممکن تاواني او زیانمن شي.

د بانکي نمایند ګیو لوړ لګښــت پرته له ســنجش او ارزوني څخه او هغه هـم تر سخت رقابت لاندي زیانمن دی، چې باید په تد بیر سره یې مخه ونیولی شي.

ولــې په هر صورت که ســم بانکي مدیریت په د قیــق ډول سره کاروکړي، او ټولې پلان شــوي چارې تنظیم کړای شي کېدای شي نو یوه ښه طریقه وګڼل شي، که څوک له دې طریقې څخه په ښه اوغوره ډول استفاده وکړي نو پخپل بانک کې به یې موفق مدیریت پلی کړی وي.

د افرادو هڅونه د بانکي حســابونو په پرانســتـلو کې او د افرادو د پیســو د راټولولو طریقــه له دوی څخه بانکــي څانګو ته جایزې او دهغوی د اجــرا لارې چارې کولای شي د حساباتو او اماناتو په زیا تېدلوکې بانکي لارې چارې خورا مؤثرې ګڼل کیـږي اوترکومه ځایه چې لیدل کیـږي ښه پایله یې ورکړې ده.

تـنـزیل: تنزیل د بېلا بېلو نظریاتوله مخې کېدای شي مختلف تعریفونه ولري.

- هغه مبلغ چې له یوه قرض یایوه برات څخه د هغې د بیړنۍ ورکړې په نسبت وضع کیـږي.
- د وجهي قېمت اود بازارد قېمت ترمنځ تفاوت په هغه صورت کې چې وجهي قېمت یې څه لوړوي د تنزیل په نامه یادیږي.

د تنزیل په عملیه کې عموماً د حال ارزښت سنجش ته پریږدي اوپه حقیـقت کې د پولي ارزښــتونو افاده کول مصارف عواید یا هـم د مصارفو او عواید و ترمنځ تفاوت چې د زمانې له مختلفـو نقاطو څخه واقع کیـږي.

د تـنـزیل عملیه: لکه څرنګه چې د تنزیل په اړه وویل شــول چې تنزیل په حقیقت کې د پولي ارزښتونو افاده کول مصارف اوعواید اویا هـم د هغو مصارفو اوعوایدو ترمنځ تفاوت چې په بیلابیلو وختونوکې پېښیږي٠ بانکونه د عملیې په تنزیل کې په ډېره هوښـیارۍ سره بایــد خپــل کارونه تنظیم کړي ځکه چې دغه عملیات په هغه صورت کې چې په جدّي توجه سره عملي نشي امکان لري چې یوازې یو بانک په بېلارۍ نه بلکه ټول سیستم ښایي فلج کړي.

د تنظیم عملیه باید له یوې تجارتي او راکړې ورکړې له معاملې څخه را پورته شوي وي. دا پــه دې مانا ده چې د تنزیل عملیه څرنګه چې داخیســتنې دقدرت ایجادوونکې او یاهم زیا توونکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکرر یا مجدد تنزیل: د تجارتي اسـنا دو تنزیل چې مخکې تـشریح شـو. دغه اصطلاح معمـولاً د تجارتي بانکونو په اړه چې په مرکزي بانک کې ذخیره لري، اوخپل اسـناد د خپلو پېرودونکو د غوښـتنو د پوره کولولپاره په مرکزي بانک کې تـنـزیلوي استعمالیـږي٠ مرکزي بانک له پولي او بانکي سیاستونو سره سم د پولي حالاتو په نظرکې نیولو سره د تنزیل عملیې په اجرا او یاعـدم اجرا باندي لاس پوري کوي.

که چیري مرکزي بانک دې پایلي ته رسـېدلی وي چې په ملّي اقتصاد کې د انفلا سـیون حالت د غوړېدلو په زیاتولو سره یوځه ممانعت جوړه وي ، او په حقیقت کې په هیـواد کې د پولې وړاندي کېـدلو د زیاتوالې مانع ګرځي.

د تبادلې د نرخ تـنـزیل ، د ارزښـت تـنـزیل: څرنګه چې د یو پولي واحد په اړه تنزیل استعمالیـږي.

د فلزي محتویاتو له لـږوالې څخه موخه یو پول ده چې د قانون په واسطه تعیـنـیـږي. همداراز د پیسو د ارزښت ور کونه یوه ملت لره د بل ملت د پیـسو په مقابل کې د ارزښت تنزیل ویل کیـږي.

دغه ډول ارزښـــتـونه یــا د تبادلې نرخ عموماً په اخـتیاري اوخوښــې سره قطع نظر له واقعي ارزښـتونو څخه چې وجود ولري تعیـنـیـږي او همداراز امکان لري له خپلې خوښې سره سم تغییر ورته ورکړل شي.

دیا دونې وړده چې داســې موضوعات لکه تنزیل، تجارتي تنزیل، د ګټې تنزیل، د اضافي ګټې تنزیل، د نغدو تنزیل او داســې نورې بېلګې یــې هـم وجود لري چې د درس په لړکې به ښایي ورته اشاره وشي.

بانکي اوږد مهاله عملیات

په دې ډول عملیاتو کې بانک معمولاً په لاندي ډول عملیاتو پیل کوي:

۱- بانکې اچونې ته د اعتباراتو ورکونه.

۲- مــالي عملیــات د مالي مؤسســاتو دایجاد په ډول اوپه اقتصادي مؤسســاتو کې د برخې اچونې شرکتونه.

د بانکــي اعتباراتو ورکړه چې په بانکونو کې له خورا څرګندو ویناوو څخه یوه ویناده٠ کولای شي په سم مدیریت اوسالمې حسابې سره د بانک لپاره خورا ستره ګټه راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد مهاله اعتبارات

دغـه اعتبـارات په حقيقــت کې د اعتبــار چارې دي. ويــل کيـږي چې وخــت يې له پـيـنځوکلونو څخه زيات وخت په برکې نيولی اوتر دوولسوکلونو پوري وي.

دغه اعتبارات هغه ساحات ترځپل پوښښ لاندې راولي چې د شتمنيو د ايجاد ځانګړتيا په صنعت کې بنستيز ساختمانونه په زراعت کې او په مجموع کې بنستيزې پروژې بايد ولري.

د توليدي ســاختمانونو ايجاد، صنعتي ماشــين آلات، بنســتيز او مواصلاتي ساختمانونه، مصنوعــي ځنګلونــه، د ژوروڅاګانوکيندنه، رهني اعتبارات چې د کــور پېرودنه اويا هــم د کورجوړونــه په پام کی ده او توليدي سيســتم تــه تغييرورکــول د دې ډول اعتبارپه برکې نيوونکی دی.

د دې اعتباراتــو وخــت په ځينو وختونوکې کيدای شي ترپنځه ويشــتو کلونو پورې هــم اوږد شي. دغه چاره زياتره د ځنګلونو په ساحه کې صدق کوي.

د پس انداز ډولونه: په عام ډول پس انداز په دوه ډوله دی:

١- **ارادي پس انداز:** هغه پس اندازچې قصداً اويا له پلان سره سم د مختلفو دلايلو په خاطر دافرادو په واسطه صورت نيسي خود اقتصادي مؤسساتو په واسطه د اقتصادي فعاليتونو د پراختيا په موخه اود هغوی دکسب او کار په موخه عملي کيـږي.

٢- **اجباري پس انداز:** دغه پس انداز هغه مهال رامنځته کيږي چې مثلاً حکومت د مالياتو په زياتوالي سره د افرا دو دلګښت اندازه اوخصوصي پانګې لره کمښت ورکوي.

په پورتنې بحث کې د پانګې اچونې له ليد ځای څخه پس اندار په لاندي ډول دســته بندي کيـږي.

د ذخيرې پس انداز: د ذخيرې له پس انداز څخه مقصد، عبارت له هغو مبالغو څخه دي چې د لګښــت له مسير څخه بهرشوي ولې د دې امکان شته چې دويم ځلې د پېـرودونکې دغوښتنې ور وګرځي.

بانکي زېرمې معمولاً په دوو برخو وېشلای شو:

١- قانوني زېرمې

2 - اختياري زېرمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانــوني زېرمې: هغو ذخايــرو ته ويل کيـږي چې بانکونه د قانون په حکم مکلفيت لري ترڅو د خلکو له امانتونو څخه يوه برخه په مرکزي بانک کې په امانت ډول کيـږدي ترڅو د بانکي ستونزې د ايجاد په صورت کې په امانت ورکړل شي او دبانک پېـرودونکې له خطرسره مخ نشي.

اما د زېرمو اندازه د هر هيواد د بانکي قانون له اصولوسره سم توپيرلري.

دغه زېرمې دپولي سياســت د وســيلې په حيث د مرکزي بانک په لاس د پولي تعادل په ايجاد کې د پولي ارزښت په موخه مؤثررول لري.

د دغو زېرمو په کمېدو اوزيا تېدو سره کېدای شي په بازارکې د پيســو د وړاندي کېدلو مقدار ته بدلون ورکړي.

اختيــاري زېـرمې: اختياري زېرمې له هغو زېرمو څخه بحث کوي چې دعادي او تجارتي بانکونو په اختيار کې وي، او بانکونه کولای شي له بانکي تحليل سره سم د بانک د معاملاتو له مجموع څخه دي په جوړويدو يې لاس پوري کړي.

او پــه دې صــورت کې بانک بايد پــوه شي چې په يوه ورځ کې بانــک ته په څه تعداد پېـرودونکــې مراجعــه کوي، او احتمالاً په کــوم مقدار به ځينى واخــلي، اوپه مقابل کې د پېـرودونکو له لورې په کومه اندازه پـيسې د بانک کسو ته راځي.

مرکــزي بانکونه په بيړنيو حالاتو کې کولای شي له دې زېـرمو څخه په اســتفادې سره د پولي حالتونو په تغير ورکولو کې د تغير راوستلو له لارې د پولي سياستونو په عرصه کې خپل ځان تطبيق کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکې لنډيز

په دې څپرکې کې ډېر مهم او ګرم موضوعات چې په دولتي، تجارتي، اوخصوصي بانکونو کې استفاده ورڅخه کیږي تهیه شوي دي اودغه موضوعات عبارت دي له د پیسو له تجارت، بانکي او کریدتي عملیات، د مودې له نګاه څخه کریدت، د هغه داستعمال له دید ګاه څخه کریدت، د کریدتونو لیترآف، د هغو ډولونه اود هغوی داستعمال موارد، جاري حسابات، د پس انداز حسابات، د معیادي اومفادي اماناتو حسابات،د پرانیستنې اواستفادې لارې، تنزیل، د تنزیل عملیه، مکررتنزیل، د تبادلې نرخ، اوړد مهاله اعتبارات،ارادي پس انداز، اجباري پس انداز، د پس اندار زېرمې، بانکي زېرمې لکه قانوني او اجباري زېرمې ځای شوي دي ، د لاندي موضوعاتو د هراړخیزې دقیقې مطالعې په صورت کې د حسابدارۍ او ادارې د انستیوت فارغان به ښايي د خپل کار په جریان کې له ستونزو سره مخ نشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دويم څپرکی پوښتنې

۱- د پيسو د تجارت په اړه معلومات ورکړئ ؟
۲- د جاري حسابونوله نظره کريد تونه کوم کوم دي نومونه يې واخلئ ؟
۳- لومبارد کريد تونه په څو ډولونودي نومونه يې واخلئ ؟
٤- د بانکي عملياتو په ډل بندۍ کولو سره يې نومونه واخلئ ؟
٥- د معيادي امانتونو توپير له پس انداز سره څه شي دی تشريح يې کړئ ؟
٦- د پس انداز حساب په اړه معلومات ورکړئ ؟
۷- ليترآف کريد ت په څو ډولونو دي نومونه يې واخلئ ؟
۸- تنزيل تعريف کړئ ؟
۹- د پس انداز د ډولونو نومونه واخلئ ؟
۱۰- د بانک له نظره د ذخايرو د ډولونو نومونه واخلئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریيم څپرکی

د قېمتي پاڼو خپرول

ټوليزه موخه:

د قيمتي پاڼو خپرول او د استفادې طريقه يې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلين وکولای شي لاندي موضوعات توضيح کړي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل
- د قيمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل
- د اړتيا او ضرورت درجه
- د بانکي سيستم موجوديت
- د سند يکای د فرهنګ موجوديت

قېمتي پاڼې

د بانکونــو له لورې پر قيمتې اوراقو معاملې د بانکي کړنو په اوږدوکې د مهمو عملياتو لــه جملې څخه ګڼل کيـږي، چې کله د بانک لپاره ډېــره ګټوره او کله هــم ډېره خطرنا که بانکــي عمليه ده. دغه عمليات چې د بانکي معاملاتو د حتمي حرکاتو له جملې څخه ګڼل کيــږي ، له هغې جملې څخــه بانکي عمليات دي چې د خپلې پانګــې اچونې عملياتو په چوکاټ کې په هغه لاس وهي.

د بانکي معاملې د لورې ورقې او اســناد په دې عمليا توکې کېدای شي خصوصي، دولتي او ياهم عامه قيمتي ورقې وي.

بانکونه په دې هکله په يوازې اويا هم د اتحاد يې په توګه د قيمتي پاڼو په خپرولو سره څرګند يـږي او په معاملې پيل کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانکونــو د اتحاد يې اصطلاح د قيمتي اوراقو د انتشــار لپاره د اقتصاد په ترمينولوژي کې د قيمتي اوراقو دانتشار په سند يګايي سره شهرت لري.

د قيمتــي اوراقو پلورلو طرز کېدای شي د يوه بانک يا د بانکونو له يوې اتحاد يې څخه چې په دې هکله علاقه مندي لري صورت ونيسي.

اوس راشــئ وويــنــو، چې دغه بانکي عمل په څــه ډول عملي بڼه ځان ته غوره کوي٠ بانک په دې هکله يواځې دوه عمله ترسره کوي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل

۱- د مقاطعې عمل پر قيمتي اوراقو باندې د تصاحب په موخه په کارېږي.

۲- په دې بانکي عمل کې ټولې عرضه شوې قيمتي ورقې په يو ځلي سره پېرودل کېږي، او د هغې له انتشار کوونکې مؤسسې سره اړيکې قطع کوي.

د دی عمل دليل دادی چې په اوســمهال کې په معينه بيه دقيمتی پاڼو اخيســتل او په لوړه بيه يې پلورل کيدای شی د بانک لپاره يوه ګټوره معامله رامنځته کړي.

په دې عمل کې بانک غواړي چې:

- له انتشار ورکوونکې مؤسسې څخه د قيمتي اوراقو ملکيت بايد بانک ته انتقال ومومي٠
- بانک کيدای شي قيمتي ورقې په يو مناســب قېمت او يا هم له درج شــوي قېمت څخه په کم يعنې له هغه خپل رسمي قېمت څخه يې په کمه بيه وپېــري (واخلي) او وروسته يې بيا په لوړه بيه وپلوري.
- بانکونه غواړي کنټرولي لارې منځ ته راوړي او يا يې تـقـويه کړي.
- بانک ښايي يوه عادي بانکي معامله ترسره کړي.

د قيمتي ورقو د معاملاتو د کمېشــن اخيســتنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه يــوه معاملــه ده، چې هر عادي بانکـدار هـم ورسره اشــنايي لري. بانک په يو ټاکلي وخت کې د قيمتي اوراقو پلورل ديوه کمېشــن په مقابل کې وړاندې شــوي پاڼی پلوري او پلورل يې تضميـنوي. په دې ډول قيمتي ورقې د څښـــتـن په ملکيت کې پا تيـږي او بانک يوازې د ورقو په پلورلو کې له هغو قراردادونو سره سم چې له کمپنۍ سره يې لري اقدام کوي.

د قيمتي پاڼو نشرېدل: د دولتي او خصوصي شرکتونو او مؤســسـوله لورې د قيمتي پاڼو نشرېدل له مـطمئـنو سرچـيـنو څخه د يوې سرچينې په حيث لاس موندنه يوه داسې پانګه ده چې مؤسســې تــل په دوامداره ډول هغه تــه اړتيا لري. دغې پانګې ته دلاس رســۍ د کړنلارې ډول کولای شي په لاند نيـو عواملو پورې نه شليدونکې اړيـکې ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بورس موجودیت: په هغه صورت کې چې په هـیـواد کې بورس یا مالي بازار شـــتـون ونلري بلکه له بلې لارې باید مطالعه شي.

- د اړتیا او ضرورت درجه
- فوریت یا عدم فوریت
- د بانکي سیستم موجودیت
- د سندیکائی فرهنګ موجودیت
- د قیمتي پاڼو له څرنګوالي څخه د خلکو خبرول

د قیمتــي پاڼو د پلورنې پربنســټ بانکونه د مؤسســاتو د غوښـــتـنـو له موندنې څخه وروسته په لاندو اقداماتو لاس پورې کوي.

- بانکي حرکات د دفـترله ګذارش سره سم تحقیق یا څېـړنه ده.
- تبلیغ یا ډ پرمصارف نه رامنځته کیږي.
- د اخیـســتنې ټکې چې پیرودونکي د دغه ډول اوراقو په وســیله د بانک له لوري په ډ بـراحتیاط سره خبریـږي.
- پدې هکله ځانګړې برنامې ترتـیـبـیـږې.
- د اوراقود نه پلورنې په صورت کې یې ادا کول د بانک له لورې صورت مومې.
- بانــک غواړي ترڅو قیمتي ورقــې د مالي بازار له لورې و پلوري په دې صورت کې بانک بایـــد پــوه شي چې په هیـواد کې مــالي بازار په کوم حد کې قرار لــري او بانک څرنګه کولای شي له دې طریقې څخه ښــه اغیـزناکه اســتـفاده وکړې دغه حرکتونه عموماً په هغــو هیـوا دونو کې د پام وړدي چې په هغو هیـوادونوکې مالي بازار موجود وي او په مالي بازار کې د معاملې فرهنګ هــم موجود وي. که چیـرې د غسي اجرا موجو ده نه وي مــالي بــازار لوړترینه بانکي ګټه د بانک لپاره د بانکي عملیاتو له لارې ایجاد وي. په دې حالت کې بانک قیمتي ورقې بورس ته په وړلو سره د غوښـتونکو لپاره وړاندي کوي. د اړونـده مؤسســې و ضعیت ته په پام سره کېـدای شي ورقې تعیـن شي، خو بانک د بیې د لوړولو د ساتنې په موخه کولای شي د بازار په میـتـودونو لاس پورې کړي٠
- په لومړۍ مرحله کې له دې اسنادو څخه کمه پیمانه بازارته وړاندی کیږي.
- د اســنادو لوړترین اوکم تریـن حد د تحقیـق د فــتـر په وړانـدیـز سره او د بانک د مد یـریت په منظورې سره تعـنیـږي.
- د دې حرکت مصنوعي حرکت او ایجاد ډېـر پېـرو دونکې تشویـقـوي. اوبلآخره د بیې د حد ســاتلو په موخه مصنوعي غوښـــتـنـې د یوې وسیلې په حیث د بانک تر پایه پورې له خپـله ځانه سره ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېيــم څپرکي لنـډيـز

د يادولو وړ ده چې په دې څپرکي کې يوازې دوه ډ وله حيا تي کړنې چې د بورس يا مالي بازار اړوند يـږي تهيـه شوي دي اوعـبـارت دي له:

پــه مالي بازار اويا بورس کې د قيمتی پاڼوخپــرول په لومړۍ برخه کې داسي موضوعات لکــه د مقاطعــې عمل، د حق العمل عمل،د قيمتي پاڼــو ملکيت، د قيمتي پاڼو کنـټرول ، د قيمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه ګڼل شوي دي٠ په دويـمه برخه کې داسي موضوعات لکه د فوريت د ضرورت او احتياج درجه د منظم بانکي سيســتم موجوديت اود ســـند يکائ د فرهنګ موجوديت درج شـــوي دي، او مونــږ د قيمتي پاڼو د پېـرنې او پلـورنــې له فرهـنګ او هــم د دې پاڼو د پلورنې له مار کيټـونو سره اشنا کوي.

د درېيــم څپرکي پوښـتـنـې:

١- قيمتي پاڼې تعريف کړئ ؟

٢- د قيمتي پاڼو نشرڅرنګه صورت مومي ؟

٣- بورس څه شی دی ؟

٤- مالي بازار کوم بازار ته ويل کيږي؟

٥- د مقاطعې عمل تعريف کړئ ؟

٦- د حق العمل عمل تعريف کړئ ؟

٧- د قيمتي پاڼوکمېشن اخـسـتـنـې د عمل په هکله معلومات ورکړئ ؟

٨- آيا په افغانستان کې د قيمتي پاڼو مارکېـټ شـتــون لــري ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلورم څپرکی

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره

تولیزه موخه:
د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- د ینګي نقد اصل
- د منفعت اصل
- د امنیت اصل

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره

په هرهیواد کې د هر سود اګریز بانک موخه د زیاتې ګټې لاسته راوړل وی. نو پردې اساس بانکدار باید دې پوښتنې ته ځواب ووایي، چې څرنګه د بانک پیسې یعنې مالي سرچینې د شتمنۍ یا لګښتونو په مختلفو اقلامو پورې ځانګړې کړي ترڅو زیاته ګټه لاسته راشي.

دغه د بانکداري عمده ستونزه ده، لکه څرنګه چې مو ولیدل پورونه د بانک سرچینې تشکیلوي اود هغوی د جذب لپاره د لګښتونو متحمل کیږي.

بانک د مالي سرچینو د لګښتونو په کښته راوستلوکې خصوصاً په اختیاري او ارادي امانتونوکې عمل نه کوي ځکه چې بانک د حریفانو په مقابل کې وي. د پانګې او پیسو بازار یورقابتي بازار دی، اود هر تجارتي بانک په ضمن کې د بازار له اجراوو څخه یوجز تشکیلوي٠سربېره پردې د بانکې منا بعو د جذب حد علاوه د رقبا وو د رقابت د خلګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـتمني اود هغوی اعتبار اود خلگو اشـنايي په بانکي عملياتو پورې تعينوي، په بل عبارت د بانکي امانا تو وده يو حد لري٠داسي عوامل لکه د پيسو اماده کولو مصارف د شتمن بانک لپاره د اعتماد د ځای اقتصادي شرايط اود خلگو اشنايي د امانتونو رسول محدودوي٠ پردې اسـاس د تجارتي بانک مسسـؤليـن خپلې مالي سرچينـې ټاکلې شـوي ګڼي. او په دې وسيـله خپله توجه د هغو مصارفو ادارې ته چې هغه د شتمنۍ ستنې دي اړوي.

په بل عبارت د سـوداګريز بانک مديريت د بانک د پيسـو پـه تخصص کې د مختلفـو ارقامو ترمنځ د مانور لګښت قدرت لري په هـمدې دليل په هرسوداګريز بانک کې د بانک د مديريت وړتيا او کارروايي کولای شي په يو ډول نه يو ډول د بانک د پيسو سنجش وکړي.

له پورتنۍ شرحې څخه دا راوزي چې هر سوداګريز بانک بايد يوه عاقلانه تګلاره، اعتبار او پانګونه پيـل اوهـم يې اجرا کړي٠ دغه سـوداګريز بانک بايد يو داسـې کيفيت و ټا کي چې د بانک د نهايي هدف په تأمينولو سره د امانت ايـښـودونکو د امانت اصل و ساتي. په هرحال بانک د منا بعو په تخصص يعنې د مختلفو اعـتبارونو او پانګونو په ټا کنه کې بايد لاندي درى اساسي اصله هـمېش په پام کې ولري:

١- د تازه نقد اصل

٢- د منفعت اصل

٣- امنيت اصل

١- د تازه نقد اصل: له دې اصل سره سم بانکـداري بايد د مالي سرچينو توزيع ته د هغوی پـه مصارفو د مختـلـفـو اشـکالو ترمنـځ ځانګړې پاملرنه ولري٠ ځکـه هره لحظه چې وغواړي کولای شي په ډېـرې تيـزۍ سره د شـتـمنيـو بېلابېل ډولونه په نغدي ډول تبديل کړي، ترڅو د بانک د ټولو طلب کارانو او امانت ايـښـودونکو ته ځواب وي.

د بانک د ځينو طلب کارانو او د امانت ايښودونکو د غوښتونکو په رضايت کی د بانک د مديرانو وړتيا او قابليت د دی اصل مراعاتول دي.

لکه څرنګه چې يې مخکی يادونه وشوه، امانات د بانک د پور ونو ستره برخه تشکيـلوي. اوله اماناتو څخه هغه مهمه برخه په جاري ډول وي هره لحظه يې چې امانت ايـښودونکی وغواړي له بانک څخه يې ايستليی شي.

ترهغې پوری چې بانک وغواړی نقدي وجه د غوښـتنې په مهال د امانت ايـښـودونکو په واک کې ورکړي. چې د بانک لپاره په دې برخه کې بې وسي ډېر خطر ناکه ده، ځکه بانک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تعطیل او انحلال لور ته بیایي.

سـمه ده چې هره ورځ په داسـې حال کې چې یو تعداد خلګ د چک په ایـستلو سره خپله سپارلې وجه له بانک څخه و باسي٠ بله ډله خلګ بیا خپل حساب کرید ت کوي.

اود بانک د دبت کولو او کریدت کولو له لاري یو او بل تر خپل پوښښ لاندی راولي. امّا لازمه ده چې تجارتي بانک ارومرو د نغدي وجهې مبلغ د بانک په کسه کې وساتي ترڅو د پېرودونکود ورکړې چک له کومې ستونزې سره مخ نشي.

د نظر دځښـتـنـانو یـوه برخه د بانکدارۍ په چارو کې پـه دې با وري دي چې تازه نغدې د بانک له شـتمنیو څخه هغې ځانګې لره شـاملـیږي چې په مرکزي بانک کې د تنزیل وړ وي.

پـه مقابـل کې یوه بله ډ له خلـګ په دې باوري دي چې تازه پور د بانک له شـتـمنیو څخه هغه ځانګه تـشـکیلوي چې فوراً په اسـانۍ او پرته د زیان له تحمل څخه په نغدي وجهـې د تبدیـل وړدي٠ دا چې د کیفیـت تر کیب د تازه پور اصل ته په توجه سره بایـد په څه ډول وي د بانکي جوړښـت، د ټولنـې د اقتصاد په ماهیت، د اقتصاد پولي والی اویا غـیـر پولی والـی، له بانکونو څخه د خلګو د تلقي طرز اوعادات، د بانکدارۍ فرهـنګ، د معاملاتوحجم، د پـیسو بازار پانګه اوداسې نور لري.

۲- د منفعت اصل: په بانکداري کې دویـم اسـاسي اصل د منفعت اصل دی چې بانکدار همېشه ورته توجه لري.

څنګه چې د تجارتي بانک موخه د ګټې دهغې اکثـره حدلاس ته راوړل دي.

نوځکه خو بانکـدار بایـد په یوداسې ډول د بانک کیفیت وساتي چې درآمد او پـورونه له مختلفو اقلامو او پانګې اچـونې څخه چې د بانک د شـتـمنیـو هغه ستره بـرخه تـشکیـلوي ترلاسـه کـیـږي چې وشـې کولای د بانک د لګښـتونو د پوښـښ په ضمن کې یوه ګټه او منفعت هـم د برخه لرونکو نصیب وګرځي.

اوالبتـه بانکـدار نبایـد د زیاتی ګټې د لاس ته راوړلو لپـاره د بانک د سرچیـنو هغې سـترې برخـې لره د څو اقلامـو پخاطرصرف کړي. ځکـه چې دغه اقلام قاعدتـًا خورا نغـد کېدونکې اقلام دي لکه اوږد مهاله قیمتي اوراق.

د دې مـورد عکس هم صادق دی یعنې د دې اقلامو د شـتمنیو نقد کېدل چې هماغه نغـدي موجوده وجه د بانک په کېسه کې ده چې اصلاً د بانک لپاره در آمد نلري.

ځکه خو نهایي دوه حده ټا کلې شـوي د شـتمنـیو هغه اقلام چې خورا ګټور دي د نغد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدلو ډېر لږ خاصیت اود نغد کېدلو وړتیا نلري.

طبیعي ده چې د دوو نهایي حدونو ترمنځ د پانګې اچونې مختلفې لارې وجود لري۰ پــه بل عبارت منفعت اود تــازه نقد اصل یو بل لره په مختلفــو اړخونو کې را کش کاږي. بانکدار باید د دغو دوو اصلونو ترمنځ لازم تعادل را منځته کړی.

پــه خلص ډول بانکدار نشــې کــولای د زیاتی ګټې د لاس ته راوړلــو لپاره چې یوانکار منونکی اصل دی د تازه نقد اصل قرباني کړي.

چــې د داسي عمل مرتکب شي یوه ســمه اود یوې عاقلانــه پانګې اچونې تکلاره یې نده ترسره کړي۰ ځکه په داسي حال کې چې د شــتمنیود اقلامو ماهیت قطعي دی۰ د پورونو د اقلامو قطعیت اوثبات په حتمي توګه سره مسلم نه دی۰ د بانکدارۍ د موفقیت راز دادی چــې بانکدار بایـد د دوو اصلونو ترمنځ چې هغه منفعت او تازه نقد دی تعادل وســاتي۰ یعنې په عین حال کې بانکدار بایـد وشــې کولای د امانت ایـښودونکو او ټولو طلب کارانو اړتیــا په نغدي ډول تأمین کړي او د برخه والو لپاره هم یوه ښه ګټه ترلاسه کړي.

د امنیت اصل

دریـیم اصل چې بانکدار باید په یوه وخت کې د دوو نورو اصلونوتر څنګ ورته توجه وکــړي هغه د امنیت اصل دی۰ دغه اصل بانکدار ته خصوصًا د تصمیم په نیولو کې د پور ورکولو لپاره او د دې خبردارۍ اعتبار ورکوي چې نه یوازې د پور ورکړه د مشخصې موضوع لپاره زیاته ګټه ورکوي بلکې د پور ورکړې ته اقدام وکړي.

د قرضې په ورکړه او پانګه اچونه کې د امنیت اصل باید مراعات شي.

په حقیقت کې د امنیت اصل د پور دغـوره او اصل ګرځېـدلو موضوع ده، په بل عبارت بانکدار نه باید د هغې زیاتې ګټې د لاســته راوړلو لپاره له خطره ډکو عملیاتواوشــیانوته لاس ور وړي، چې کیدای شی د منابعو اصل راوړل شی او د بانک طلب کاران په خطر کې واچـوي.

پــه خلــص ډول بانــکدار د تصمیم د نیولو په مهال د پانګــې اچونې لپاره یعنې د مالي منابعو معرفي باید په یو ځايي توګه سره پورته دری یا د شوي اصلونه مراعات کړي.

د ســوداګریز بانک رول د پـیســو د حجم په تغیراتو کې: په عمومی ډول یو سوداګریز بانک په لانـدی طریقو سره کولای شي خپلو مالي منابعوته زیاتوالی ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- استـقـراض
۲- د نویو برخه لرونکو ترمنځ د ګټې عدم توزیع
۳- د نویو برخو په خپریدو سره د پانګې زیاتوالی
٤- په سر ته رسیدلو کې د ګټې له اصله د مهمو مطالبو تر لاسه کول
٥- د مرکزي بانک په انـد د سوداګریزو اسنادو د وجوه تنـزیل
٦- د قیمتي پاڼو پلورنه

څرنګه چې لیدل کیـږي تردې ځایه بانک په دوو طریقو کولای شي خپلو مالي منا بعوته زیا توالی ورکړي٠ یو د پور ونو د سـتنـو اقلام او دویـم د اقلامو په بدلون سره کوم چې د شـتمنیـو په سـتـنـو کې درج دي لکه د بانک د مطالباتو اصول اعم له اصلي ګټې څخه په سر رسیــد کې.

په وروستۍ توګه څرګنده ده، چې یواځې د بانک کیـفیت بدلون مومي.

د تجــارتي بانکونود پـیســو پـیـدا کوونکي: څرنګه چې پوهیــږو دخلکو په لاس کې د بانکنوټونو یا سکو څرخیدل د پیسو حجم (c) د اشـخاصو د جاري امانتونو حسابونه چې د چک په واسطه د نقل او انتـقـال وړ وي یعنې

M = C + D د پـیـسو حجم په څرخیدو کی راښیې.

سربیــره پر دې هغه بدلونونه چې ســکې اود خلګو په لاس د بانکـنـوټونو په میزان کې اویا هـم په ســوداګریزو بانکونو کې د جاري امانـتـونو حجم را منځته کوي. د پیـسو حجم په ګردش کې هـم ښایي بـدلون وومومي.

M = C + D په دې ځای کې ممکن ښــکاره شي چې په تجاري بانک کې د اولیه جاري حســاب د ایجــاد له لارې څرنګــه دغه بانک له دغــو اماناتو څخه په اســـتـفـا دې سره د اعتباراتو د حجم د خپرېـد و باعث او په نها یت کې د پیســـو د حجم زیا توالی په ګردش کیـږي. د دې موضوع په روښا نولوسره دا فرضوو چې د مرکزي بانک په ټولـنه کې د پـیـسو د انـدازې د بسط په موخه د دولتي پور د اوراقو د ځانګې په اخـستنې د اشخا صو په انـد اقدام کوي. له کومه ځایه چې د نغـدو پیـســو ســاتنـه د بانکونو لپـاره هیـڅ ډول لاســته راوړنه نلـري او بانک د پور ورکړې په سیـو ري کې او د ربعې په مونـد نه کې خپل لاسته راوړنه یا ګټه کوی. دې ته په پام سره بانکونو ته په تجربه سره ثابته شوي ده چې هیـڅ کله به ټول امانت ایـښـــودونکی د خپلو امانتونو د وجوهو د مونـدنې لپاره بانکونو ته په یوه وخت ښــایي مراجعه ونکړي٠ نوځکه خو دغه موضــوع بانک په دې قادروي چې د امانـا تـــو له وجوه څخه فیـصـدي د اضافي وجوه په ډول (نقد) زېـرمې وســاتي او پاتې امانات د اقتصادي لامل په اختیارکې د پور په ډول ورکړي او د خـپـل ځان لپاره ګټه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي د مطالبو لنډيز

د څلورم څپرکي په اوږدو کې د سوداګريز بانک تګلاره ياده شوي، چې د هر تجارتي بانک موخه په هر هيواد کې د زياتی ګټې لاسته راوړل دي٠ د زياتې ګټې د لاسته راوړلو په خا طر بايد لاندې موضوعات په نظرکې ونيولی شي.

- د تازه نقد اصل
- منفعت اصل
- د امنيت اصل

د سوداګريزبانک رول د پيسو د حجم په تغيراتو کې چې د استقراض، د پانګې زياتونه، د مطالباتو اصول، د وجوه تنزيل، د قيمتي اوراقو پلورنه او داسې نورو مسايلو په برکې نيوونکی دی. همداراز د خلګو په لاس کې ټول بانک نوټونه او په تجارتي بانکونو کې د اشخاصو جاري امانتونه بايد له پامه ونه غورځول شي.

د څلورم څپرکي پوښتنې:

١- تګلاره څه ته وايي، تعريف يې کړئ ؟
٢- د زياتی ګټې د ترلاسه کولو لپاره د بانکدارۍ کوم اصول بايد مراعات شي؟
٣- د تازه نقد د اصل په اړه معلومات ورکړئ ؟
٤- د منفعت اصل په لنډ ډول تشريح کړئ ؟
٥- د تازه نقد، ، د منفعت او امنيت اصلونو ترمنځ اړيکې څه شی دي؟
٦- استقراض څه شی دی تشريح يې کړئ؟
٧- د خلګو په نزد د بانکنوټونو مقدار په کوم توري ياحرف ښو دلای شو؟
٨- د بانک په نزد د اشخاصو جاري امانات په کوم توري ښو دلای شو؟
٩- په ګردش کې د پيسو د حجم فورمول وليکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـنـځم څپرکی

د بانک د مدیریت اصول

ټولیزه موخه:
په بانکونو کې د مدیریت له اصولي ماهیت سره پیژندګلوي او د میـتـود تحلیـل اوهـم بانکي کړنې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضـیح کړای شي:

- د فعالـیـت په پـروسه کې د زېـرمو رول
- د بانک د اړتیـا وړ پانګه
- د رسک اعتباري مدیـریت
- نظارت اوبررسي
- د پور په ورکړه کې د تخصص درلودل
- پر فعالیت باندې نظارت

د بانک د مدیریت اصول

دا چې بانک څرنګه د مدیریت د اعمالو د پورونو دشــتمنیـو پراقلامو ممکنه خورا لوړ سود لاس ته راوړي د بانک مدیرباید لاندې څلورو موضوع ګانوته پام وکړي.

لومړی: هغه باید مطمـئـن شي چې بانک د کافي نغدو پیـســو درلودونکی دی او کولای شي د اخیـســتنې د درخواســت په مهال له حســاب څخه د حساب څښــتنانو ته ځواب ورکوونکی وي۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لپــاره چې بانک کافي پیســې په لاس کــې ولري باید د فعالیت یــو ډول د نقـد کېدونکې مدیریت په نامه یعنې په هغو شــتمنیـو کې پانګه چې د نقـد کېدونکي قدرت درلودونکی وي ادا کړي.

دویـم: د بانک مدیربايد د خطر میزان خورا کښــتني ممکنه حد ته ورســوي یعنې په شتـمنـیو کې پانګه اچونه وکړي چې د هغوی د سوځېـدلو احتمال ډېـر ټـیـټ وي.

دريیـم: د بانک مدیر باید په خورا کم لګښـت سره وجوه ترلاسه کړي.

بالاخــره مدیــر باید تصمیم ونیـسي چــې بانک په کوم مقدار پانګې تــه اړتیا لري او پر بنسټ یې کافي پانګه برابره کړي.

څلورم: د بانک مدیر باید د شــتـمنـیـو اوپورونو له ضرر څخه لوړ ګام واخلي او له شته امکاناتو سره سمه پانګـونه وکـړي.

د نقـد کېـدنې مدیریت اود زېـرمو رول: اصولاً یو بانک چې کله د حســاب څـښـتن ته په مراجعې سره اویا هـم له خپل حســاب څخه پیسې اخلي او باید یوه وجه له بانک څخه بهــر شي نو څرنګه عمل کوي٠ بانک د زیاتې دارایــي درلودونکی دی، خو ټول امکانات بیا دارایي نه وي.

قانــوني زېرمه یــو برابر وي. یعنې بانک مجبور دی ترڅو پــه هروخت کې % 10 جاري امانات په مرکزي بانک کې د ذخېرې ترعنوان لانـدي وساتي.

پورتنــی بحث د غې موضوع لره چې ولې بانکونه د وجوهود ډېـروالې سره سره پور یاد پور اوراقو ته ترجیح ور کوي چې مازادې ذخيرې زیاتې، جدی پاملرنې ته اړتیا لری. کله چې سپارل شوي له بانک څخه خارجیـږي د مازادې ذخـېرې وجوه بانک لره دغه امکان ور کوي ترڅو له لاندي لګښـتونو څخه ډډه وکړي:

- له ځینی بانکونو څخه پور اخسـتنـه
- د قیمتي اوراقو پلورنه
- له مرکزي بانک څخه پور اخیستنه
- پور نه تمدیـد ول اویا هـم نورو بانکونو ته پور نقلول

دپانګې اغېزه د برخود ښتنانود حقوقوپه بیا ورکونې باندې:

لــه کومه ځایه چې د بانک مالکان او ښتــنان د بانــک د صحیح والي له طرز څخه مطمئـــن شي، هغوی خپله باید د بانک د مفیدیــت د معیارونو په هکله اطلاعات ولري. د بانکــي شــتمنیو بیا ورکونه له اصــلي معیارنو څخه ګڼل کیـږي چې په واســطه یې د بانک مفیدیت حســابېږي. د شــتـمنیـو بیا ورکونه یعنې د هرې افغانۍ سوچه سود شتمنیـو د مالیاتو له کسر څخه وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

دشتمنیو بیا ورکونه = د مالیاتو له کسر څخه وروسته سوچه سود / شتمنۍ

د شـــتمنیو د بیا ورکونې اړونده رقم د بانک د مېـــزان اړونده اطلاعات وړانـدي کوي، ځکه چې ښيې په متوسطه توګه سره له هرې افغانۍ څخه د مفاد څه اندازه لاس ته راغلې ده۰ پـــه هر حال مالکان غواړي ترڅو پـــوه شي د هغوی د پانګونې له حمل څخه بانک د درآمد په کومه اندازه لاس موندنه کړې.
د بـــل اصل له معیار څخه په اســـتـفادې سره د بانک د ســـود راوړنې پـــه اړه کېدای شي په دې اطلاعاتوهـم پوه شـــو یعنې د هرې افغانۍ ســـوچه ګټه د پانګې د مالیاتو له کسر څخه وروسته.

د برخه والو د حقوقو بیاورکړه = د مالیاتو له کسر څخه وروسته سوچه ګټـه / بانکي پانګه

د بانک د برخه والو د خطراوبیا ورکړې ترمنځ تړاو:

د بانک د پانګې د زیا تونې ګټه د مالکانو لپاره د ا ده چې د هغوی پانګه په امن کیـږي او د بانک د ماتې احتمال کمیـږي. ولې د بانک پانګه زیات لګښت لری. هر څومره یې چې انـــدازه ډېـره وي د برخو د څښـــتـنانو د حقوقو بیا ورکـــړه به لږه وي. مدیر باید د بانک د پانګـــې د اندازې د تعین لپاره پـــه دې اړه تصمیم ونیسي چې د پانګې په کوم میزان او څه انـدازې سره د بانک مصؤنیت او امنیت تا مینـیـږي او هغې لره په لږه بیا ورکړې له ډ یـرې پانګې څخه په را پورته شوي پانګې مقایسه کړي.
کله چې عدم اطمنان سخت شي او له قرضې څخه را پیدا شوی د درنو زیا نونو احتمال زیا توالی مومي، د بانک مدیران د پانګې د زیا توالې په اړه کوښښ کوي ترڅو برخه وال له ضرر څخه مصـؤن پاتې شي. برعکس که هغوی اطمنان ولري چې د پورونو له سوځېـدو څخه راپورته شـــوي. زیا نونه لږ دي نود بانک پا نګې ته لږ والی ورکوي او د اســـهامو د حقوقو ضریب لوړ بیایي ترڅو د برخه والو د حقوقو بیا ور کړه زیا توالی وموِمي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک د اړتیا وړپانګه: د ډېرو لوړو لګښـــتونو د شـــتون په ســـبب د پانګې ســـاتـنـه (دهغـو دلایلـو په بنسـټ چې همـدا اوس مو یا د کـړل) د بانک ډېـــری مدیـران د دې غـوښـتـونګې دي چې لـږه پانګه وسا تي. نوله همدې مخې دولـتونه د امانت ایښود ونکو د منـا فعو د سـا تلو پخا طر یوڅه مقــررات د بانکونو د پانګې د هغه اقل حد په اړه وضع کوي، او بانکـونه مکلف دي ترڅو خپله پانګه له هغه خپل قانوني حد څخه ډېـره وسا تي.

د بانک د پانګې مدیـریت: که چیـرې بانک متوجه شي چې د برخه والو د حقوقو ضریب ډ ېـر زیات دی او بانک د پانګې له نظره کمبودي لري (څکه احســاس کوي چې د حســاب کوونکو غوښـــتنوته په ځواب ورکولو سره د وجوه د برداشــت کولو په مهال قادر نه دی، او یا دا چې د اړتیا وړ پانګه نلري. کولای شي د کم والې له لارې خپلې پانګې ته زیا توالی ورکړي.)

کولای شي د لږ والې له لارې د ډک سود د کټې وېشلوته زیاتوالی ورکړي او هغه د پانګې په حساب منظور کړي.

کولای شي په هماغه اســطحه نظر وکړي د پورونو د لږ والې له لارې یا د قیمتي اورا قو په پلورلو سره د لاس ته رغلو وجوهو په کارولو سره د پورونو د لږ والې لپاره باید د شتمنیـو میزان ته کمښت ور کړي په اوسنیـو کلونو کې ډ ېـرى له بانکونو څخه د پانګې له کمښـت سره لاس او ګریوان دي او د شتمني د ودې په محدودولو مجبور شوي، په اخېرو کلونو کې د بانکونو دغه اقدام د پورونو او د اعتباراتو د حجم د کمښت لامل ګرځیـدلی.

دریســک اعتباري مدیریت: لکه څرنګه چې د شـتمنیـو د مدیریت د عمومي اصولو په اړونـــده بحث کـې مو وویل٠ بانکونه باید خپل پورونه افــرادو یا شرکتونوته ورکړي، چې د هغوی په بشپـړې بیا ور کړې باندې اطمنان ولري ترڅو وکولای شي په زیات سود باندې لاس برې شي. اقتصادي مفاهیم (د نامناســبو ټا کنـــو) اود اخلاقي خطر په نومونو باندې د عمل چوکاټ وړاندي کوي چې کېـدای شي هغه ته ورسیـږ ېـد د اعتباري او مشکوک الوصل پورونو ریسک دغه کم حد لره درک کړي. په بازارکې قرضه د (د نامناسب انتخاب) مساله له هغه لوري څخه مطرح شـــوي چې ډېر خطر لرونکي شرکتونه (یعنې هغوی چې په ډ ېـر احتمال سره د پور له بیا ور کړې څخه ناتوان پا تې کېـږي.)

معمـــولاً هغوی دې چې د پورپه اخســـتنه کې له نورو څخـــه زیات ټـینـګار کوي. یا په بـــل عبارت هغه چې په ډ ېـراحتمال معکوســـه پا یله راوړي هغه کســان دي چې په ډ ېـر ټـینـګار سره پور اخلي٠ پور اخســـتونکې شرکتونه او اشـــخاص چې د زیات خطر لرونکي پانګونې طرحې اجرا کوي، که چیـرې پخپل کار کې بریا لې شي نو په ډ ېـره ګټه اوړي او په همدې دلیل زیات تمایل پور اخستنې ته لري، په هرحال د پور ورکونکې بانک له پلوه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول شرکتونه نامطلوب ترینه پېرودونکې دي ځکه چې په ډ ېر زیات احتمال نشې کولای خپـــل پورونه بېـرته ورکړي له کومه ځایه چې شــونې ده د کریدت پــه بازارونو کې قرض اخیســـتـونکې اشــخاص یا شرکتونه په داسي فعالیتونو پیـل کوي چې د قرض ورکوونکې له پلوه معـقول اویا مطلوب نه دي. د (اخلا قي خطر) مسأله منځ ته راځي. په داسي شرایطو کې د دې احتمال ډیر زیات دي، چې پور اخسـتونکی د سود د بیا ورکړې او یا هم د پور د اصل په ورکولو کې پا تې را شي.

څارنــه او نظــارت: ترکومه ځایه چې په اعـتـبـاري بازارونو کــې پور ورکوونکې (له پور اخســـتونکو سره په مقا یســه کې) د پانګونې له فرصتونو او هغو فعالیتـونو څخه چې یې پور اخـســـتـونکی شـخص یا شرکت تر سره کوي خبرنه دي د (متـفـاوتواطلاعاتو) موضوع مطرح ده. د داسې وضعې شتون د دې لامل کیـږي چې بانکونه له اطلاعاتو سره په تړاو په د وو طریقـو عمل وکړي.

څارنې او نظارت ته په حقیـقت کې، د بانکـدارۍ حرفه یعنې د اطلاعاتو تولـیـد هم ویلای شو.

بررسي: د مســئلې شــتون (نامناســب انتخاب) په اعتباري بازارونو کې دا ایجا بوي چې بانکونه له خطره ډک درخواست کوونکې باید له نورو درخواست کوونکو څخه تفکیک کړي ترڅویــې پورونه ګټـور شي٠ بانک د دې لپـاره چــې و کولای شي دغه کار په یوه اغـېـزناکه طریقه سره ترسره کړي.

نو باید له مـتـقاضي شرکـتـونو یا اشــخاصو څخه د اطمنان وړاطلاعات راټول کاندي٠ د اعـتـبـاري ریســک د مدیریت له اصولو څخه یو مهـم اصــل د اطلاعاتو راټولونه او څیـړنه ده٠ کله چې یو نفـر بانک ته مراجعه کوي. اود موټـر یا کور لپاره د شخصي پور غوښـتـنـه کــوي نو لومړنی هغه شــی چې یې تر سره کـړئ هغــه دادی چې د ځانګـړې ځواب لـیـک فورم ډک کړئ اود خپل مالي وضعیـت په هکله د قـیـق اطلاعات وړاندې کړئ.

پــه دغه ځواب لـیـک کــې بایـد د قـیـق اطلاعات، د حقـوقو میـزان، بانکي حســابونه ټولې شــتـمـنۍ او نور پورونه بایـد ذ کر شي. همـداراز د شــخص سوابـق باید د قرضې اود مـیـا شتنی ور کړې د توان له نظره قیـد شي. د یا دونې وړده چې د پوراخیستـنې شرایط د عمومیاتو په برخه کې تشریح شوي.

کله چې بانک تجارتي پورهم ور کړي. نو باید اطلاعات راټـول کړي، او خپل شرکـتـونه باید له خطره ډک شرکـتـونو څخه بېـل کړي. بانک د سود اود درخواست کوونکې د شرکت د زیان په هکله اوهمـداراز د شــتـمـنیو او پورونو په هکله یې اطلاعات راټولوي اود درخواســت کوونکې د شرکت احـتـمالي موفـقـیـت هم ارزوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پــور پــه ورکـړه کې د تخـصص درلــودل: د بانک له اصــلي ځـانګړتـيا وو څخه يوه هــم دا ده، چې اغـلـباً يــو بانک په پور ورکړه کې محـلي شرکـتـونو يا هغو شرکتونو ته چې په ځانګــړو صـنايعـو کې فـعاليت کوي متمرکز کـيږي. نومـــوړی بانک د کـثـيـرالـمتنـوع پورونـــو کيفيـــت نه جوړوي او خپـــل ځـان د ډ يـرخطــر په وړانـدي ورکـــوي. ولې له بل ليدلوري څخه په ځانګړو پورونو باندې تمرکز، د کار تخصص در لودل صحيح دي. د مسالې شـــتون (نامناســبه انتخاب) دا ايجابـوي چې بانک هغه شرکـتـونه چې د خطرناک ريســک درلـودونکې دي له نورو شرکـتونو څخه بېـل کړي. د بانک لپـاره د اطلاعاتو راټـولونه د نورو شرکـتـونو په هکله د محل تـفـکيک آســانه دی. کولای شي د هغوی د اعتبار ميزان له لرې شرکتونو سره په پرتله کې يو څه راحت ټا کي، او په همدې ترز پور ورکوونکی بانک د تمرکز له لارې په يوه ځانګړې موخه کولای شي د نوموړو سر چـينو په هکله ښه خبرتـيا ترلاسه کــړي. او په همــدې د لـيـل د دې وړانـد ويـنـه چې کوم او څو شرکتـونه به په هغه خپله ټا کلې نېټــه د پورونو په ادا کولو وتوانيـږي يو څه آسانه ده.

پرفعاليتونــو باندې نظارت: هر هغه وخت چې د پور در خواســت کوونکی شــخص يا شرکــت د پور له اخســتلو څخه وروســته په مخاطــره آمېـزه کړنو لاس پــوري کوي او په نتيـجه کې نشې کولای په ټا کلې نېټــه د پور بيا ورکړه ترسره کړي. بانک د اخلاقي خطرد مخنيـــوی لپـاره بايـد د پور په قرارداد کــې بندونه اوقـيـدونه بايد ورځای کړي چې د پور اخيـســتـونکې له مخاطره آمېـزه يا ريسک څخه له ډ کو فعاليـتونو څخه منع کړي۰ بانک د پور ورکوونکيــو شرکتونو پر فعاليت باندي د نظارت له لارې دا درک کوي چې آيا شرکت د پورد قرارداد مفاد اجرا کوي او که نه ؟

د اطلاعاتــو او د پور اخســـتـونکو شرکتونو پر فعاليتونو بانـــدي د نظارت راټولونه دغه مســئـله روښــانه کوي چې موفـق بانکونه ولې درانه مبلغونه د اطلاعاتو او حساب رسۍ د راټولونې لپـاره صرفوي.

لــه پېـرودونکــی سره اوږد مهالــه اړيکې: يوه بله لاره چې بانــک و کولای شي له پور اخـستونکې شخص څخه يو څه اطلاعات ترلاسه کړي دا ده، چې له پېـرودونکې سره اوږد مهالــه اړيـکې ټـيـنګې کړي چي همـدغه د اعـتبـاراتو دريســک مديريت له مهمو اصولو څخه ګڼل کـيږي.

کــه چيـرې د پور درخواســت کوونکی پــه هغه بانک کې د روان حســاب يا پس انداز درلودونکی او يا دا چې په يوه اوږد مهاله دوره کې يې له دې بانک څخه پور اخيستی وي د اعتباراتو د دايـرې مســئـول کولای شي حسابونوته د مراجعې او سوابقو له لارې ډېــر ښه اطلاعات ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روان حســاب ګردش اود پور د درخواســت کوونکې د پس انداز حســاب کولای شي د دې په اړه په کوم وخت کې او د کال په اوږ دو کې نغدو پیســو ته اړتیا لري او بل داچې د شتمنیـو نقـد کېـد ونکی قـدرت او د هغه با القـوة توان څومره دی د بانک د مسؤل په واک کې اطلاعات ور کولای شي٠ د هغو چکونو څېړنه چې د پور درخواســت کوونکی یې لیکلای شي د هغه د معاملې اړخونه مشخص کړي٠ که چیـرې دغه شخص له شرکت سره له دې وروســته له بانک څخه پور اخیســتی وي، نوموړی بانک د هغه د ور کړې په اړه ښایي ښــه اطلاعات ولري. د پېـرودونکې اوږد مهاله اړیکــې له بانک سره د دې لامل کیـږي چې د اطلاعاتو راټولوني اړونده لګښـــتونه کمښــت و مومي٠ بانک په ډ یـر راحت سره کولای شي ترڅو له ریسک څخه ډ ک شرکتونه له ټولو درخواست کوونکو څخه ښه تفکیک کړي.

له پـېـرودونکې سره د اوږد مهاله اړیکو مزایا وي د دې څرګندونه کوي چې دغه روابط هـم د پور د درخواست کوونکې د شرکت لپـاره ګټـور دي اوهم د بانک لپـاره له څو لارو څخه یوه لاره د داسي رابطې د رامنځته کیدل دي چې یاد شوی بانک د شرکت ارزانه سهامي وپیـــري او پـــه هغه کې د ګټــې درلودونکې شي ترڅو و کولای شي یــو کس شرکت لپاره د مـدیره هـیـئـت ترعـنوان لاندې ولري٠ نن صبا د امریکا په متحـده ایالاتو او داسې نورو ډ یـرو هیـوادونو کې د داسي قراردادونو تنظیم قانوني موانع لري، څکه چې له 1730 لسـیـزي څخه ورسته بانک د شرکت په اسـهـامو کې له پانګونې څخه محروم کړای شو.

د پور په ورکړې سره تعهد

بانک کولای شي د پور درخواست کوونکې له شرکت سره اوږد مهاله روابط ټـیـنګ کړي اود قرار داد د تنظیم له لارې د پور په ور کړه کې متعهـد اود اطلاعاتو راټـولونه وکړي.

د پور له تعهـد څخه موخه دا ده ترڅو بانک متعهـد شي چې یو مشــخص مبلغ په یوه معیـن نرخ (چې د بازار د ربعې له نرخ سره ارتباط لري.) د مشــخصې زماني په یوه دوره کــې د قرضې په عنوان یا یوه شرکــت ته په اعتبار سره یې ور کړئ. ډېرې تجاري او صنعتي قــرضې د وړاندیز شــوو قراردادونو د تعهد له مخی ورکول کېــږي. د شرکت لپـاره د دې ډ ول قرار داد ګټه دا ده چې د اړتـیـا په مهال به ښــايي لازم اختیار ولرئ، چی د بانک لپـاره د داسي قــرار داد مزیــت یازتوالی دادی چې د پور د ورکړې په تـعـهـد سره دا ایجابوي چې شرکــت پــه دایمــي ډ ول سره د درآمد د مېزان په هکله، شــتمني، پورونه او نور له همدې ډلــې اطلاعــاتي لارې چارې باید بانک تـه ور کـړي. د پور په ور کړې سره د متعهد قرار داد تنظیم د اړونده لګښــتونو د کمښــت په موخه د بانک لپـاره د اطلاعاتو د راټـولونې خورا مـنـا سـبــه طریـقـه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډيز

په دې څپرکي کې د ورځې مهم موضوعات لکه د بانکدارۍ په پروسه اويا د پانګونې په پروسه کې د زېرمو (ذخاير) رول او د برخه والو لپاره د ګټې راوړل، سوچه ګټه د ماليا‌تو له ما تېدنې څخه وروسته د بانک د برخه والو د بيا ور کړې خطر، د بانک د اړتيا وړ پانګه او همدغسې نور د کار وړموارد يې، د پانګونې په پروسه کې ريسک، د پور په ور کړه کې د تخصص درلودلو نظارت اوڅېړنه، د متقاضيانو او شرکت لپاره د پور ور کړې پس منظر، د بانکي تصد يو پرفعاليتونو باندي کنترول او نظارت، زياته او اوږ ده رابطه له پېرود ونکو او نورو ټولو هغو اشخاصو سره چې په يوه ډول نه يو ډول له تصدۍ سره په تماس کې دي او ورسره را کړه ور کړه لري او بالاخره د پور په ور کړه کې تعهد او دزياتی ګټې لاس ته راوړل د پانکې د برخه والو لپاره ځای په ځای شوي. د پورته يادوشويو موضوعاتو په را خپلولو سره د بانکي تصد يو د ستونزو هغه ستره برخه تر لاسه کوو.

د پنځم څپر کې پوښتنې

١- په بانکي تصد يو کې د زېرمو رول واضح کړئ ؟

٢- د بانکي تصدي د اړتيا وړ پانګې په هکله معلومات ور کړئ ؟

٣- د ريسک د اعتباري مديريت عمومي مفهوم بيان کړئ ؟

٤- نظارت او څارنه تعريف کړئ ؟

٥- د پور په ور کړه کې تخصص څه رول لري ويې ليکئ ؟

٦- پر فعاليتونو باندي د نظارت په اړه معلومات ور کړئ ؟

٧- څرنګه کولای شو له پېرود ونکو سره اوږد مهاله رابطه ټينګه کړو ؟

٨- د بانکي تصدي لپاره د پور په ور کړه کې تعهد څه ګټه لري ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

بانکي نظامونه

ټولیزه موخه:
د بانکونو د ماهیت او بانکي نظام پېژندنه.

د زده کړې موخې: محصلین باید د دې څپر کې په پای کې لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- غیر متمرکز بانکي نظام
- متمرکز بانکي نظام
- اسلامي بانکي نظام

بانکي نظامونه

تراوسه پورې د بانکي نظامونو په باب کم معلومات شتون لري.
او په عمومي ډول سره له دې عمده اصل څخه یا د ونه کیږي.
بانکي نظام په حقیقت کې د اصولو، قوانینو، مقرراتو، لایحو او کړنلارو مجموعه ده چې د بانکي کړنو په چوکاټ کې امکان لري.

داسې فکر کیږی چې بانکي نظامونه کولای شو په پینځو برخو وو یشو:

۱) غیرمتمرکز بانکي نظام
۲) متمرکز بانکي نظام
۳) سوسیالستي بانکي نظام

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤) مختلط بانکي نظام

٥) اسلامي بانکي نظام

۱- غیرمتمرکـز بانکـي نظام: د یـا دونې وړده چـې د بانکدارۍ پیـل د غیر متمرکزې بانکـدارۍ له نظام څخه شـوی دی. څرنګه چې په اقتصـا دي پرمختګ او وده کې د بانک تولیـد یو سترخو ځښت منځ ته راو ړي او د لومړي ځل لپاره نړۍ د پانکونې خورا مطمئنـې سرچینـې و مونـدې. او له همدې امله ډ ېرى له هغوى څخه چې د داسي سـترې پـد یـدې د ایجاد توان یې درلود نو یې د هغو په ایجا دولو لاس پورې کړ. ځکه چې دې پد یدې کولای شول په ډ ېره کمه موده کې غـیرقابل تصور ګټه منځ ته راوړي.

د کار په لومړیـو کې هر چا کولای شول پرته له کوم ممانعت څخه د بانک په ایـجا دولو لاس پـورې کړي. نولـه همدې امله بانکونو په وړو پانګونو لاس پورې کړ. او یو لوی انقلاب یې را منځ ته کړ. دغه بانکونه وو چې یې کولای شـول د بانکـنوټونو په نشرولو لاس پورې کړي. او یو څه سیکې په بازار کې په نهایـتـه ضعـیفـو قانوني محـدود یـتـونو وړانـدي کړي. د بانکـي نظام په لومړیو کې کوم مهم اصل چې مطرح و، د بانکونو تعداد اود فعالیـتـونو محدودې سـاحې د پانګې کوچینـوالې ته په کـتـو سره په لاس کې درلودل. او هـیـوادونه وروسته په دې باوري شول چې د بانکونو تعـداد په کوچـنیـو پانګو سره نشې کولای د ودې او توسعې په حالت کې اقتصا دي غـوښـتنـوته ځواب ویونکې و اوسې. اوله دې اصل څخه په پـیـروي سره په دې لټه کې شول، ترڅو د بانکـونو له تعـداد څخه مخ نـیوی وشي. اوښه ډ ېره پانګه د بانکونو د محـد ویت په تعـداد کې را ټوله کړي. خو دې اصل بانکونه متضرر نکړل او حتّى د هغه په تقویت او پیا وړتیا کې یې کوښښ وکړ. او بانکونو په دې نظام کې د مارکیـټ له اصل سره سـم خپل فعالیت ته ادا مه ورکـړه. د یادونې وړ ده چې خصوصي سکـتور په دې بانکي نظام کې مخکښ ؤ.

- رقابت په دې نظام کې یو جوړوونکی اصل دی.
- د قاتلا نه رقابت مخنـیـوی د قوانینو په واسطه صورت مومي.
- په دې نظام کې مرکزي بانک یوازې ار شا دي رول لري.
- په دې نظام کې خوصوصي بانکداري داساسي قانون په واسطه تضمینیـږي.
- مرکزي بانک په بازار کې مدا خله نکوي مګر دا چې ملي منافع په خطر کې وي.

نن سبا دغه نظام د نړۍ خورا وسیع نظام منځ ته راوړی دی. څرنګه چې بانکـداري له داخلي سطحې څخه هم اوچت ګام ایـښی او نړیواله شوی ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- متمرکز بانکي نظام: له غیرمتمرکز بانکي نظام څخه را وروسته متمرکز بانکي نظام خپلې کړنې د امکان ترحده پورې څرګندیږي او ډګر ته را وړاندي شو، او دا حقیقت ښیې چې متمرکز بانکداري نظام د غیرمتمرکز بانکداري نظام په مرحله کې او د بازار د اقتصادي نظام په چوکاټ کې زېږ بدلی دی، په داسي زمانه کې چې سوسیا لیستي اقتصا دي نظام لا زېږید لی هم نه ؤ.

د متمرکز بانکي نظام سوسیا لیستي ډول د ملکیت په تفاوت سره یعنې دولتي بانکداري وړاندې کوي په داسې حال کې چې په متمرکز نظام کې د بازار یا مارکېټ نظام رد او د دولتي بانکدارۍ د ملکیت نفي اود دولتي بانکداریو کره فعالیتونه مطرح دي د هغې بانکدارۍ په څنګ کې چې د مختلطو اقتصادي بنسټونو په اساس ولاړ دي.

۳- سوسیا لیستي بانکداري: سوسیا لیستي بانکداري له سوسیا لیستي سنتي بانکداري څخه چې نن په یوه دا ستان پورې تړلې ده پیل کوو.

د متمرکزې بانکدارۍ په نظام کې د خورا سوچه بانکداري بنسټ د شوروي اتحاد په وخت کې ایښودل شوی دی، او د پام وړ وده یې وکړه او ضمناً یې د دې نظام په چوکاټ کې ښې کړنې ترسره کړې.

د بانکي نظام دغه ماتې د بانکي عملیاتو د ښه کار له نشتوالې څخه نه وه، بلکه د اقتصادي، اجتماعي، سیاسي نظامونو د تیت او پرک کېدو په اثر د هیواد په سطحه سره او د سوسیالستي نړیواله سیستم په سطحې سره ؤ سوسیالستي متمرکزې بانکدارۍ د 1917 کال د سترانقلاب له بریا څخه وروسته را منځته شوه او له انقلاب څخه وروسته یوازې د وومیا شتو په اوږدوکې ټول هغه بانکونه چې ترهغې ورځې پورې د خصوصي بانکونو په ډ ول ادا ره کیده ملي شول. او د دولت په واک کې راغلل. دولت د بانکي چارو د اداري لپاره دولتي بانک چې د دولتي بانک په نامه یا دیده منځ ته راووړ. او له هغه څخه وروسته خصوصًا له 1931 کال څخه وروسته د نورو تخصصي بانکونو په ایجا دولو یې لاس پوري کړ.

دولتي بانک

ددی بانک د رامنځته کیدو علت دا و، تر څو یوه داسې مؤسسه رامنځته کړې چې وکولای شي د مرکزي بانک ټولې دندې له ټولو اړخونو سره پداسې ډول لکه غریبانو چې ځینې کار اخیست پر غاړه واخلی. او تریوې اندازې پورې د سوداګریزو بانکونو دنده، د پس انداز صندوق او د مالیې وزارت له دندو څخه یې یوه برخه پرمخ وړه.

د پورتنیو اهدافو په پام کې نیولو سره دولتي بانک را منخته شو. او په نړۍ کې د سوسیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیسـتي لومړنی بانک په صفت په تازه، نویو او عجیبوکړنو سره د بانکـدارۍ نظام اود پولي جریاناتو د تنظیم اوهم د اقتصا دي فعالیتونو میدان ته یې را و دا نګل.

د دولتي بانک دندې عبارت دي له:

- د بانکنوټونو د خپریدو بانک.
- د لنډ مهاله کریـد تونو ور کړه.
- د ټولو هغو تعـمیراتو تمویلول چې د دولت لپـاره یې حیاتي رول درلود.
- د بزګرو لپـاره د اوږد مهاله اعتبار ور کړه.
- د مرستنـد و یو مؤسساتو لپاره د اوږد مهاله اعتباراتو ور کړه.
- په ځانګړې توګه په کلیو او بانډو کې د استوګنې د برابرولو د اعتبار ورکړه.
- د دولت د عوایـد و د نتوتلو محل او دولتی ورکړې.
- د مؤسساتو په معاملاتو باندې نظارت.
- دې بانک یوعمومي رییس درلود.
- دې بانک 250 زره کار مندان درلودل.
- دغه بانک د نړۍ او مخکني شور وي اتحاد له خورا عمده مؤسسو څخه ګڼل کېـده٠ په 1961 ز-کال کې د پانګونې بانک د زراعتي، سوداګریزو او ښار والي بانکونو په بدل کې منځ ته راغی.

د دې بانک خورا مهمې د ندې عبارت وې له:

- ښـار والي
- صنعتي واحد ونه او سوداګریزې مؤسسې
- د لنـډ مهاله او اوږد مهاله کریـد تونو اجرا او سا ختماني مؤسسې
- په ښارونو کې د استوګنې په موخه مرستندویه شرکتونو ته د اوږد مهاله پورونو اجرا کول.

بهـرنی سوداګریز بانک:

- دغه بانک به د بهـرني تجارت په برخه کې فعالیت کا وه.
- د بهـــرني تجارت په هکله کار چـــې له اویا هـیـوادونو څخه یې ډېـر هـیـوادونه په بر کې درلودل.
- د لا زمو لارو چارو تهیه کول له نورو هـیـواد ونو سره د مرستې د اجرا په خاطر.
- د بهـرني تجارت د مال تأمیـن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- **مختلطه بانکداري:** د دې نظام په هکله ډ ېرى هغه کسان چې مختلط اقتصا دي نظام نه مني منفي نظريات لري هغوى دغه نظام د آزاد بازار د نظام اړو نـده بولي.

مختلط بانکـداري نظام د آزاد بازار له قيد څخه را ووت او د دې نظام د شکـېـد لـيـو وا ګو په د فع ګولو کې يوعامل شو٠ په لومړيو کې رهـبـري شوي مختلط، ټولـنيـز، او اقـتصا دي نظامونه منځ ته راغلې او اقـتصا د يې په جـدّى رهبـري کې را ووست.

په هغې زمانې کې د هند، پاکســتان، ماليزيا، مصر، ســوريې عراق ، افغانستـان او په همدې ډ ول نورو هيـوادونو لاره پـيـدا کړه.

په حقيقـت کې مختلط نظام د بازار نظام ته د رسېدلو لپاره لومړنى ګام دى، او خصوصًا په پرمخ تـلليو هـيـوادونو کې وي دغه نظام کېداى شي په لانـدو بېلګو سره تمثيل کړو:

- په دې نظام کې رقابتي بانکـداري په مناسب ډ ول سره تـنظميـږي.
- دولتي بانکونه د خصوصي سکتور د بانک په څنګ کې فعاليت کوي.
- خصوصي بانکونه د ملي منافعـو له موخو سره سم رهبري کيـږي.
- پــه ځانګـړو حالاتو کې د خصــوصي بانکونو فعاليتونه د مرکــزي بانک له لورې پرمخ بيول کيـږي.

بايد ووايـو چې دغه بانکي نظام کاملاً د اقتصا دي او اجتماعي نظام اړونـده نه ده.

۵- **د اســلامي بانکـدارۍ نظام:** د لومړي ځل لپاره په 1363 هجري قمري کال کې د ايـران اســلامي بانکـداي نظام منځ ته راغى ، او د هغوى د رژيـم له جوړښــت او ماهيت سره سم د اسلامي بانکـداري نظام طرح ريـزي شو.

په اسلامي بانکدارۍ کې هـر هغه څه مونږ په بانکي عملياتو کې مطالعه کړل او په ټو لــه نړۍ کــې معمول دي تر سره کيږي، خو د بانکي کړنو يو ډ ول چې په مفاد باندې ولاړ دى او څرنګــه دغــه هـدفونو چې د بانکي د وه کونو هـد ف لــه جملې څخه ګڼل کيـږي ترلاسه کيـږي.

معمول بانکي تفاوت په اسلامي بانکي نظام اونورو بانکونو کې متـما يز کوي.

اسلامي بانکونه خپلې ټولې کړنې له شريعت سره سمې برابر وي.

د شريعت له اصولو څخه هر ډ ول تېـرى بانکـداري ور انوي او خرابوي.

پــه اســلامي بانکـدارۍ کې د بهـرنې کلمه له تطـبيـقــي اقتصا دي قا موس څخه حزف شــوي ده او په عوض کې يې د کار، مزد او سود کلمه تضمين شوي او استـعما ليـږي. ټولې اسلامي بانکي معاملې د اسلامي مسايلو په نظر کې درلودلو سره شونې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روانه قرضه حســنه چې له بانکي عملياتو څخه کاملاً د غـير اســلامي بانکونو د جاري حساباتو معاملا تو ته ورته ده٠ پېـرودونکې کولاى شي چې د چک له مخې يې واخلي.

د پس انداز قرضه الحســنه چې د بانکي عملياتو دغه شــکل په دې اړه هـم لکه د تېـر په شان ده.

د غـير ثابـتـو نقـدي يا جنسي جوايزو ورکړه د کار له ورکړې څخه د سپارونکو تخفيـف يا معافيت مزد يا حق الوکاله هـم د يادونې وړ ده.

او همـدا شان له خلګو څخه ميعادي امانات بانک ته د منـلو وړ ګرځي.

په دې اړونـد بانک و کيل دی. اوله دغې پانګې څخه د مشــارکت ، مضاربت ، اقساطي معاملات مســـتـقيمې پانګونې، اجاره د تملک په بڼـه او د اســلام له عـقـودو څخه داســې ځينې نور تر استفادې لانـدي را ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم ټولګي د مطالبو لنډیز

د دې کتاب په شپږم څپر کې کې لانـدي موضوعات په خُلص ډ ول سره برابر کړل شوي دي:

۱- د غیـــر متمرکزه بانکـداری نظام یا د آزا دې بانکـداری نظام چې د بانکـداری پـیـل له همدې ځایه پـیـل شــوی دی، او تر ننه پورې په نړۍ کې ور څخه په پراخه ډ ول استفا ده کیـږي.

۲- د متمرکــز یا دولتي بانکـداری نظام ۰ دغــه نظام د غیـر متمر کزې بانکـداري نظام په د نـنـه کې و ده موند لې. او د۱۹۱۷ کال د اکـتوبر د میا شـــتې له انـقـلاب څخه وروســته یې په فعالیت پـیـل وکړ اود مخکـني شــور وي اتحــاد د ړنګـېـدو په اثر له منځه ولاړ.

۳- د اســلامي بانکـداری نظام چې د لومړي ځل لپاره په 1363 کال د ایران په اســلامي جمهوریت کې طرح ریزي شــو او له اســلامي شریعت سره ســم فعالیت کوي، او له اســلامي شریعت څخه تېـری د دې نظام د بانکـداري فعالیتونو مخالف دی۰ او زمونږ په هـیـواد کې دې نظام نوی په فعالیت پـیـل کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي پوښتنې:

۱- څو ډوله بانکداري نظامونه پېژنئ نومونه يې واخلئ ؟
۲- لومړنی بانکداري نظام کوم نظام دی شرحه يې کړئ ؟
۳- د متمرکز یا دو لتي بانکداري نظام په اړه معلومات ور کړئ ؟
٤- د ولتي بانک په کوم ځای او په کوم کال تائسیس شو ؟
۵- مختلطه بانکداري څه ډ ول بانکداري ده شرحه يې کړئ ؟
٦- اسلامي بانکداري د لومړي ځل لپاره په کوم هیواد کې منځ ته راغله نوم يې واخلئ ؟
۷- د اسلامي بانکدارۍ د فعالیت نوم واخلئ ؟
۸- آیا زمونږ په هېواد کې اسلامي بانکداری وجود لري ؟
۹- سوسیا لیستي بانکداري څه ډ ول بانکداری وه آیا مؤثریت يې هم درلود ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

په افغانستان کې بانکداري

ټولیزه موخه

په افغانستان کې بانکداري، پړا وونه ، لاس ته راوړنې.

د زده کړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

١- په افغانستان کې د بانکدارۍ عمده پړا وونه
٢- د هیواد د بانکونو لاس ته راو ړنې
٣- د پولي سیا ستونو ترتیب او تنظیم
٤- د بانکونو موخې زده کړې

په افغانستان کې بانکداري

په افغانستان کې بانکداري کولای شو په لاندې پینځو بنسټیزو پړا وونو تقسیم بندي کړو.

په افغانستان کې بانکداري اوږ ده مخینه لري او په بریالیتوب سره تر سره شوې ده او په سیاسي شخړو کې یې لاس او پنجه نرم کړې او ځینې وخت تر برید لاندې هم راغلی دی.

لومړۍ مرحله: له 1932 څخه تر 1952 میلادي پورې.
دویمه مرحل: له 1952 څخه تر 1978 میلادي پورې.
دریېمه مرحله: له 1978 څخه تر1991 میلادي پورې.
څلورمه مرحله: له 1991څخه تر2001 میلادي پورې.
پنځمه مرحله: له 2001 څخه تر اوسه پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ مرحله: د کار د پیـل لومړۍ مرحله ده او هیـواد د لومړي ځل لپاره د بانکـدارۍ په لار کې ګام او چتوي او په هغه زمان کې دا حرکت پخپل ذات کې يو لوړ اخلاقي جرأت ګڼل کیـده، چې د یوه لوړ او اقتصاد پوه شـخصیت جناب محـترم زابلي صاحب په واسطه یې بنسټ کېښودل شو، ملي بانک په پیـل کې په خصوصي بـڼه منځ ته راغی او له زیا تو داخلي غـبرګونونو سره مخ شـو ډېـری خلکو دغه ځای د سـود اخیستنې او سود ور کړې په صفـت پـېژانده او ډ یـرې سـتونـزې يې په دې لار کې ایجاد کړې. له هر ډول شوراو غوغا سره سره بیا هـم دې بانک ډ یـرښه کارونه ترسره کړه او بانک د پانګونې ډ یـرګټـور کارونه پرمـخ یـو وړل. که څه هم په هغه وخت کې د مرکزي بانک په نامه کوم بانک شـتـون نه درلـود دې بانــک د مرکزي بانک رول په ډ یـره ښـه طریـقـه سره تـر سره کاوه او د هغه وخت ټولې پـولي او بانکـي معاملې یې تنـظـیمولې اود دولت پـولي سـیا ستونه یې ترتیـب او اجراء ته وړاندې کول.

مـلي بانــک د هـیـواد د بانکنوټـونو د خپـرولو لومړنــی بانک دی چې د هغه وخت د دولت په لار ښـوونه یې د پـیـسو په خپرولو لاس پـوري کړ.

دغه بانک د المانی بانکـداري د بنې په اساس جوړ شوی، او د فعالیت په لومړنـیـو ورځو کې جرمني بانکـدارانو له نوموړي بانک سره مرسته او یاري کوله٠ ملي بانک تر 1957 میلا دي کال یعنې تر خپـل ملي کـېـدوپـوري یې د خپل خصوصي والي موقـف وسـاتو٠ پـه دې مرحلــه کې دوخت د اوضــاع په نظر کې د رلودلو سره اود دولت د بانکـدارۍ په اهـمیت سره یې د مرکزي بانک په ایـجا دولو لاس پوري کړ او له همدې امله په 1939 میلا دي کال په هـیـواد کې د افغانستان بانک تأسیس شو، او مرکزي بانک ته له ورکړل شویو دنـدو سره سم ځـینـې هغه دندې چې به ملّي بانک ترسره کولې په دې بانک پورې یې اړه ونـیـوه.

له همدې څخه وروســـته په هـیـواد کې د افغاني نوټونو خـپـروونکی د افغانستان بانک شو. او د دولت د سیاستونو د تطبیـق له عمده عاملینـو څخه وګڼل شو.

دویـمه مرحله: د یوې مودې له تـېـرېـد و څخه وروسته د ویـمـه مرحله پـیـل شوه ، په دې مرحله کې د هیـواد د اقتصاد لپـاره د د ریو اړیـنو بانکونو په جوړولو لاس پوري شو.

پــه 1948 کال کــې د ګروۍ او تعمیراتي بانک پــه 1954 کال زراعتي بانک او په 1959 میـلادي کال کې پـښــتـني تجارتي بانک تأســیس شــو٠ دریو واړو بانکونو د افغانســتان په اقتصاد کې څرګـند ښکاره او د پام وړ خدمتونه تر سره کړل.

د زراعت په ســکتور کې د زراعـتي بانک خدمات په ځانـګړې ډول د زراعت او اصلاح شویو تخمونو په مکانـیـزه کولو کې خورا سـتـر رول لري. او دغه بانک کولای شو د زراعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توسعې له عاملونو څخه یوعامل وګڼو. صنعتي تعمیراتي او رهني بانکونو هـم هـمدا راز پـخپـل وار سره ښه خد متونه تر سره کړي.

د ودې په همـدې مرحله کې په هغې زمانې اقتصا دي مطلوبیت باعث د دې وګرځېده چې دولت تصمیم ونیسي چې یوبل سـوداګریز بانک منځ ته راوړي. او په هـمدې ترتیب د صا د راتو د انکشـا ف بانک په 1976 میلا دي کال کې یې بنسـټ کیښودول شو. او بانکي سیسـتـم منـځ ته راغی چـې تر ډېره وخته یـې فعـالیت کاوه٠ دې بانــک د 100 ملیونو افغانیـو د پانګې په درلودلو سره په کار پیل وکړ.

اود نومـوړې بانک پانګه په لاندې یا دو شـویو فېصد یو سره په لانـدې ارګانونو پورې اړه د رلوده:

- ٣,٣% د قره قل اتحادیـه
- ٣,٣% د مېـوې د صادراتو اتحادیـه
- ۴,٣% د غا لیـو د صادروونکو اتحادیـه
- 10% د افغانستان د صنایـعـو او تجارت او تا قونه
- 80% د تـقاعـد خزانه او 1386 کال په پـښـتـني بانک کې مـدغـم شو.

درېیمــه مـرحله: دغه مرحله د افغانســتان د بانکـدارۍ په تاریخ کې د ســختو او ستـونـزمـنو کلونو بـیـا نـوونکې ده٠ د دې لامل دا وه چې په دې کلونو کې ډ ېـرى غـربي هـیـوا دونو له افغانسـتان سره خـپلې اړیکې و شــلولې او د هیـواد د صا د راتو او وارد اتو بازارونه بند کړل شول.

د هـیـواد د اقـتصاد نـیـښـلېـدل په سوسیا لیستي هـیـوا دونو پورې له نښلیدو سره سم له ګڼو ستونزو سره مخ شو، او له بل اړخه د پولي او بانکي مفـکورو تـښـتـېـد نه د دې لامل شــوه چې دغه ســکـتور له یـوې فاجعې سره مخ شي خو له دې ټولو ســتـونـزو سره سره دغه ســکـتور له پـښــو ونه لوېـده او خپـلو فعالـیـتـونـو ته یې تـر خپـله وسه پـورې ادامه ورکړه ، او حتّی په ځـینـو موارد و کې یې بریا وي هـم تر لاسه کړې. په دې اړه د یا د ونې وړ موضــوع د بانکــي پـورونو عدم وصول دی چې د پـانګه والو ډ ېـر تعـداد ډ ېـرى بانکي کریـد تونه پرته له تصفیې له ځان سره یوړل او دولت یې له جدي ستونزو سره مخ کړ، چې همدغه موضوع تراوسه پورې د تـېـر په شان باقي پاتې ده.

څلورمــه مرحله: څلورمه مرحله د دوو عمده فازونــو درلودونکې ده چې په تـدریج سره تېزه شوې تر دې پـورې چې د بانک ستونی یې د ومره په زور کـېکـیـښ چې ساه یې وو تلـه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت کې وروســته له ډ يرې مودې څخه د ګلاب الـد يـن شــېرزائ اســلامي بانک د خصوصي بانک په بڼـه منځ ته راغی٠ خو دې بانک و نه شــوای کولای ترڅو يوڅه وکړي بالاخره له سقـوط سره مخ شو.

په دويم فاز کې بانک کاملاً ســقوط وکړ او ټول بانکي فعاليـتـونه له ماتې سره مخ شول. پــه هغه وخت کې د بانکونو حالت دومره بـد شــو چې ان د خـپلو کار کوونکو د حقوقو تر عهدې هـم نشـوای وتلای. او د بانک ټولې شتمنۍ خورا کمې او ټيـټې د رجې ته نـږ دې شوي.

پـنـځمــه مرحله: په دې مرحله کــې د هيـواد بيا رغا ونې بانکونه هـم پـخپل غـېـږ کې و نيــول. او ټول بانکونــه د بانکي بيا رغاونې تربرنامې لانــدي راغلل٠که څه هم ځـيـنې بانکونه له منځه ولاړل يا منحل اوياهـم مدغم شول.

د دې مرحلې ځانګړتياوې:

- بانکي لـنډ فکـريو ته بايد د پـای ټـکی کـېښودل شي.
- خصوصي بانکونه بايد ډېـر شي.
- د ولتي بانکونه بايد بيا و څېـړل شي.
- هغه تعـداد بانکونه چې مثمر فعاليـتونه يې تر سره کړې دي بايد له منځه ولاړ نشې.
- بهـر نيـو بانکونو ته بايد اجازه ورکړل شي ترڅو په افغانستان کې پانګونه وکړي.
- سالمه بانکي سيالي يا رقابت بايد تـشويـق کړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اووم څپرکي د مطالبو لنډيز

په دې څپر کې کې په افغانستان کې د بانکدارۍ پړا وونه ياد شوي دي او دغه پړا وونه عبارت دي له:

- لومړی پړاو چې له 1932 څخه پیل او په 1959 باندې ختم شویدی.
- دویمه مرحله چې له 1959 څخه پیل او په 1978 باندې ختمیږي.
- دریيم پړاو چې له 1978 څخه پیل او په 1991 باندې ختمیږي.
- څلورم پړاو چې له 1991 څخه پیل او په 2001 باندې ختمیږي.
- پنځمه مرحله چې له 2001 څخه پیل او تراوسه پورې ادامه لري.

په دې څپرکې کې د پانګې برخه نظر فېصدۍ ته په اړونده ارګانونو پورې یا ده شوي ده او همدا شان د بانکونو موخې، د بانکونو بیا رغاونه او په افغانستان کې د خصوصي بانکونو ایجاد او د هغوی رول په بیارغاونه او استخدام کې توضیح شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اووم څپرکي پوښتـنې:

۱- په افغانستان کې بانکـداري څو مرحلې وهلی دي نومونه یې واخلئ؟
۲- په افغانســتان کې لومړنی بانک کوم بانک دی او په کوم کال یې بنســټ ایښـــودل شوی دی؟
۳- د مرکزي بانک د نـدې او د تأسیس د کال نوم یې واخلئ؟
٤- په افغانستان کې لومړنی اسلامې خصوصي بانک په څه نـامـه وه نوم یې واخلئ؟
۵- د رزاعـتي، تعـمیراتي، صنعتي او صا دراتي بانکونو موخې څه شی دي نومونه یې واخلئ؟
٦- زمونـږ د ټـولنې په اقتصاد کې د خصوصي بانکونو رول څه ډ ول دی تـشریح یې کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتـم څپرکی

عـمـومـیـات

ټولیزه مـوخـه:

د یو لـړ پاڼو او بانکي اصطلاحاتو د جمع بندۍ څپرکی دی.

د زده کــړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلیـن باید د لاندي موضوعاتو تعـریف او توضیح وکړای شي:

- لـتـرآف کریـدت
- چک
- بـرات
- سفـتـه
- معلوماتي تـکـنا لـوژي، بانکي اصطلا حات، او اقـتـصاد
- د سنجش او قرضې د شـتـمـنیـو صنف بندي

د لـتـرآف کریـد ت اعـتـبار پـاڼـه

هغه ســنـد چې معمــولاً د یوه بانک له لــورې صادریـږي او صادرونکــی په هغه کې مـوافـقـه کوي ترڅو حوالي له ټاکـلـو شرایطـو سره ســم په ســنـد کې ومنې او د اعـتـباري حســاب پـورونـو ته چې مخکــې منځ ته راغلی دي معامله کــړي. د اعـتـبار پاڼې عمده ډ ولونه نســبـت هغه تعهد تــه چې صا د روونکی بانک یې کوي، او نظــر مختلفـو مواردوته یې اســتعمال فرق کوي. اود بانک د مســؤلیت او تعهـد پـربنسـټ د اعتبار پاڼو ډولونه په لانـدې ډ ول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ضمانت شوي اعتبار پاڼه
۲- نه فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه
۳- فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه
٤- ضمانت شوي نه فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه
٥- نه ضمانت شوي اعتبار پاڼه
٦- متحد المال اعتبار پاڼه
۷- مفتوحه یا پرانیستې اعتبار پاڼه
۸- تجدید کېدونکې اعتبار پاڼه
۹- مسافرتي یا سفري اعتبار پاڼه

د یاد ونې وړ ده، چې په تېرو څپرکیو کې له دې اعتبار پاڼو څخه د هرې یوې په اړه یا دونه شوي ده.

چک: هغه لیکلې حواله چې یو شخص د هغه په و سیله له هغو پیسو څخه چې په بانک کې یې لري یوڅه مبلغ را وا خلي او یا یو چا ته حواله ورکړي٠ او یا په بل عبارت چک یوه لیکلې حواله ده چې معمولاً د یوه بانک د امانت ایښود نې له لورې صادر او بانک ته دا اجازه ور کوي ترڅو یو ټا کلی مبلغ هغه شخص ته چې په هغې کې نوموړې حواله وي تا د یه کړي

سفته: یوشی چې یوکس یې بل یوه ته د عاريت یا قرض په ډ ول ور کوي چې یوڅه موده وروسته یې بېرته را وا خلي.

او د بانکي او تجارت په اصطلاح هغه چاپ شوي ورقه چې پور ور کوونکی د خپل پور مبلغ او د ور کړې نېټه لیکي او طلب کارته یې ور کوي٠ طلب کار کولای شي د هغه د مونډ نې وجه بل شخص یا بانک ته پرېږ دي.

برات: هغه سند دی چې له مخې یې د پیسو مونډ نه یا ورکړه بل یوه ته انتقالیږي. هغه څوک چې برات لیکي او چا ته د ستور ور کوي چې پیسې بل یوه شخص ته ور کړي برات ګېر یا د یږي٠ اود مالیې او تجارت په اصطلاح کې د بل کلیمه د اسنادو مختلفو ډ ولونو ته د سوداګریزو مالونو د حمل او نقل پولي معاملا تو ته اړونده او د پورونو ترلا سه کولو ته یې نسبت ورکول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پور د شتمنیوډلبندي اود هغوی د پرووېژن سنجش:

ټول بانکونه باید خپل ځان د ربع وار په اساس د پور له شتمنیو څخه له پینځو کتګور یو څخه په یوه کتګورۍ کې چې په لاندي ډ ول پېشنهاد شوي دي صنف بندي کړي.

بانک د تصمیم نیونې په مهال د پور د شتمنیو د صنف بندۍ په ارتباط چې له پینځو کتګور یو څخه په یوه کتګورۍ کې مطرح شوي ده باید لارښونه یې وشي.

د بانکونو په ذ ریعه د پور د شتمنیو صنف بندي باید د افغانستان بانک د صنف بندۍ له تفاهم سره سم تر سره شي.

د هرې شتمنۍ په اړه د افغانستان بانک د صنف بندۍ د تصمیم تر منځ او د بانک د صنف بندۍ تر منځ تو پیر باید د هغوی تر منځ د تفاهم تابع وي. امّا د افغانستان بانک د صنف بندۍ تصمیم باید په ټولو حالاتو کې نها یې موضوع وي.

ستنډرد یا معیاري: یوه صنف بندي شوي شتمني د ستنډرد په حیث په عادي ډ ول ورکول کیږي٠

د خالص، سالم، ارزښت په ذ ریعه او د پور اخستونکې د ورکولو په وړتیا حمایت کیږي٠

ستنډ ر ډې شتمنۍ له نورماله کړنو څخه نماینده ګي کوي، او پرووېژنونو (زیرمو) په یو فیصد ٪۱ شامله ده.

عمومي کرېدت

۱- **د څارنې وړ:** یوه صنف بندي شوي شتمني د مراقبت په حیث په کافي اندازې سره ساتله کیږي٠ اما په باالقوة ډ ول سره کمزورې وي٠ دا ډول شتمني د یوه نه تضمین شوي کرېډ ت خطر تشکیلوي٠ امّا تحت المعیار ته صنف بندي اړینه نه بلل کیږي.

د خطر کرېډ ت ممکن وړوکی وي٠ دا ډول شتمني د شرایطو په برخه کې یا د هغې مشخصې او ضاع په اړه چې یې په اطراف کې قرار لري نه تضمین شوي تلقي کیږي. لږ تر لږه یوه شتمني باید هغه مهال د څارنې وړ په حیث صنف بندي شي. چې د اصل قرضې د اندازې د ور کړې او ټکتانې له وختـه یې لـه 31 ورځو څخه تر 60 ورځو پورې تېرې شوې وي د څارنې وړ شتمنیو بېلګې دا دي چې که چېرې اصلاح نشي د بې تد بیرې پورونې د کاري اجرا آتو په ذ ریعه تضعیف کیږي. خو د کارمند د ناتوانۍ په صورت کې د بانک پور د هغوی سم نظارت او د کاري تجربې د نه شتون او د کافي اسنادو د عدم مو فقیت په صورت کې او د اجرا وړ او یا کمزوري کنترول په ضمانت باندې محدود ندی.

د څارنې وړ شتمني لږ تر لږه ٪ ۵ پرویژن کرېډ ت ته اړتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **تحت الـمعيار:** يوه صنف بندي شــوي شــتمنــي منحيث تحت المعيار په نه کافي ډول د ســالم خالص ارزښـــت په واســطه او د ور کړې ظرفـيت او ياهـم د ضمانت په ذ ريعه حمايت کيـږي. په هغه صورت کې چې له هغوی څخه کوم يو هغه حمايت کړي. دغه راز يا ده شوي شتمني د متمايـز احتمال په واسطه مشخص کيـږي، چې بانک يوه اندازه خساره په هغه صورت کې چې نيمګړتياوې رفع نشي ښايي ويې مني.

لـږ تر لـږه يوه شتمني بايد هغه مهال د تحت المعيار په حيث صنف بندي شي، چې د هغه د ټکټانې او اصل قرضې د ور کړې له نېټې څخه له 60 تر 90 ورځو پورې تـېـرې شوي وې او ۲۵٪ پروېـژن کرېـد ت ته اړتـيـا لـري.

۳- **مشــکوک:** يوه صنف بندي شوي شتمني د مشــکو کې شتمني په حيث د ضعـف ټولې ذاتي نکتې چې په شتمنيـو کې صنف بندي شوي د تحت المعـيار په حيث شتون لري د ځانګړو جريانونو درلودونکې دي چې د چارو ټولې دغســې د ضعـف نکتې راټوليـږي او تصفيې لـره په بشــپـړ ډول فعلي شرايطو ته په کتو سره يې ارزښـــت مطمئـن اوغـير متحمل جوړوي. که څه هم د خســارې احتــمال د فکـتورونو په خاطر د ېـرزيا ت تړاو لــري٠ د نوموړې شــتمنۍ صنـف بندي د خســارې په حيث تخمـين شــوي ترڅو چې وضعـيت يې دقيـق مشــخص کيـږي معـلق به وي. د داســې تړلــو فکـتورونو بـېـلګې مشــتملې دي٠ امّا د اکـتســاباتو په اد غاماتو سره د پانـګې نوی جوړښـت په لاس کې نيـول نوی ضمانت يا د حقـيقـي مالي پلانونو تمويل به نه وي محدود.

يوه شــتمني بايـد لـږ تر لـږه هغه مهـال د مشـــکوک پــه حيث صنـف بندي شي چې د ټکـټـانــې او د اصــلي پور د مقـدار د ادا کولو له نېـټــې څخه له 91 تر 180 ورځو پورې تـېـرې شــوي وي. مشــکو کې شتمنۍ لـږ تـر لـږه د (% 50) پرويژن (زېـرمې) کرېـدت ته اړتيا لـري.

٤- **لا حصول:** د لا حصول په صفـت باندې صنـف بندي شوي شتمني د راټولونې غـير قابل بلـل شــوي ده او دا ډول کوچنی ارزښــت چې تداوم يې د يوې بانکي شــتمنۍ په توګه تضميــن نه لاحصول کنل کېږي. لاحصوله صنـف بنــدي په دې مانا نه ده چې نوموړې شــتمني د نجات د بيـا موندنې له هيـڅ کوم ارزښـــت څخه برخورداره نه وي. امّا سر بېره پردې چې دکوم درد دوا هم نشي کيدای، نو حذف کيدل يې بايد وځنډول شي چې شتمني بې ارزښتـه ده که څه هم د هغې يوې برخې بيا موندنه ممکن په راتلونکې کې منځته را شي. يوه شتمني لـږ تر لـږه هغه مهال د لاحصول په حيث صنـف بندي کيـږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چـــې د ټکټانې او د اصل قرضې د مقدار ورکـــړې له نېـټـې څخه يې / 180 ورځې او يا له هغې څخه ډ ېرې تېرې شـــوې وي٠ لا حصوله شـــتمنۍ لـړ تر لـړه %100 فيـصده پرويـژن کريدت ته اړتيا لري.

په ســـوداګريزو بانکونو کـــې د پور ورکړې شرايط: کله چې ســـوداګريز بانکونه وغواړي پـېـرودونکـــو ته وام او يا پـــور ورکړي نوتر ورکړې مخکې پرهغوی بانـدې يولړ شرايط وضع کوي ترڅو د هغوی د پور پس منظر په خطر کې نه وي.

شرايط په لاندې ډول دي:

١- د پور اخـسـتـونکې نوم ، ولـد او ولـديـت

٢- د فعاليت ځای محل او پته

٣- د فعاليت ځای د حقوقي جوړښت ډول

٤- د سوداګريز جواز پاڼې نمبر

٥- د شرکت د ريئـس او مرستيالانو نوم

٦- د فعاليت ځای غـيـر منـقـوله شتمني

٧- د فعاليت بـيـلانس

٨- د پور اخستـنې موخه

٩- د تضـميـن کوونکې شرکت معرفي

١٠- د جايداد د قبالې وړانـدې کول چې د بانک په تضمين کې ورکول کيـږي

١١- د ټکـټا نې د تمـويـل سرچيـنې او د اخيـست شوي پور اعـا ده

١٢- د مطا لـبه شوي پور انـدازه

١٣- و ړانـد ويـل شوی ما لي پـلان

١٤- په فعا ليت ځای کې د تجهيـزاتو د نصبـولو څرنګـوالی

١٥- په کال کې د شرکت د پـلورنو اندازه

١٦- د شرکت د ريـئـس او معا ويـنيـنـو د مقـروضيـت انـدازه

١٧- په باند نـيـو او بهـر نـيـو بانکونو کې د معاملا تـو ډ ول

١٨- ټول مالي امکانات

١٩- پر عايـداتو بانـدې د مالياتو ورکونه

٢٠- د شرکت د صورت حساب وړانـدې کول

٢١- د مرتبـه پلان د بزنس وړانـدې کول

٢٢- هغه جايـداد چې تر بانکي تضميـن لاندې ورکول کيـږي، بايد د شرکت د ريئـس او يا معاوينـيـنو ملکيت وي.

د پورته يادو شويو معلوماتو له راټولونې څخه وروسته قرضه شايي د متقاضي لپـاره اجرا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوېـفـت او د استفـادې طریـقـه یې

د ســوېـفـت لغت چې ټـینګ شوی دی له پورتنۍ جملې څخه دی، او د مالي بنسټونو له ډلې څخه دی چې په بانکـدارۍ او نورو اقـتصا دي ځانګو کې فعـالیت کوي.

د دې ځانګې د ایـجاد مفـکوره د یوځو نوښــتګرو اشخاصو په همت په 1973 ز-کال د بلجیـم هېـواد د برو سلـز په ښـار کې پـېـشنهاد کړای شو. او د 235 بانکونو او نورو مالي نهادونو په واســطه چې د نړۍ له (15) مختلـفـو هیـوادونو څخه راټول شــوي و، د حما یت وړ وګرځـېده.

د معاملاتو لپاره د ځانګرو بـیـن المللي ســتنـډ رد ونو په چوکاټ کې، د دې کمپـنـۍ د تاٸسیس موخه د یوې بیـن المـلـلي مالي عمومي ژبې رامنځته کېدل، د یوې بیـن المـلـلي مشتـر کې شبکې جوړول، د اطلاعاتو جریانونه او د بیـن المـلـلي اړیکو شبکه د مالي مؤسساتو ترمنځ لکه بانکونه او نور داسي مالي بنـسـټـونه وه.

ددې شــبکې د ګټې اخســتنې د کرنلارې اساس او نور بیـن المـلـلي قواعـد په 1975 میـلا دي کال طرح ریـزي شول او با لاخره په 1977 کال یې په ژوندۍ بڼـه د عمل په ساحه کې را ودا نګل چې لومړنی پـیـام د هغه وخت د شــهزا ده او د بلجیـم د شــاهي دولت د فعلي شــاه له لورې ولـېـږل شــو. د دې سیـسـتـم معرفي کول له خورا ډ یـر امنیـت او اسـتفاد وي حفاظت څخه برخمن دی داشــبکه وتوانېده چې له دریو لســیزو څخه په زیاته موده کې دنړۍ له بیلابیلو نقاطو څخه د ګڼونکوونکو پام ځانته را واړوي. خپـرې شــوي احصا یې ته په کتـو سره د دې سیســتـم د اســتـفـا ده کوونکو تعـداد اضافه له اته زرو بنســټـونو او په نړۍ کې له 210 هـیـوادونو ته رسـیـږي چې هر کال د 2/5 ملیاردو په شــاوخوا کې د نها دونو ترمنځ پیامونه لېـږل کیـږي او موندل کیـږي.

د سویـفـت د استـفـادې طریـقـه: د سویـفـت شبکې یو سیـسـتـم معـرفي کړی دی چې له نړیوالـو سـټـنـډرډونو سره مطابقـت لـري او یوه پـېـژنـدل شوي بیـن المـلـلي وسیـله ده٠ په مجموعي ډ ول د (999) پـیـا مونو په تعـداد سره په دې سیـسـتـم کې پـیـا مونه شتـون لــري چې لــه دې پـیـا مونو څخه یې یو تعـداد په سیســتـم پورې اړونـد یـږي او یو بل تعـداد یې په اســتـفـا ده کوونکو پورې اړونـد یـږي. د لا اسانتیـا پـخاطر له پـیا مونو څخه اسـتـفـا ده په لاندي ترتیب ډل بـنـدي شوي ده:

١- د چکونو او پیرودونکو ورکړې

٢- د مال ي مؤسساتو ترمنځ نیوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خزانه دارۍ مار کېټـونه، د اسعارو تبادله، پولي مارکېټـونه او د هغوی سرچېـنې
٤- لاس ته راوړنې او نقـدي اسناد
٥- د اسهامو مارکېټ
٦- د قیمتي فلـزاتو د خزانه دارۍ مار کـېټـونه
۷- ګرنتی او لیکل شوې اعتبار پاڼې
۸- سفـري چکونه
۹- د نقـدي و جوهو اداره او د پېـرودونکو وضع
۱۰- د ګـډو پـیـا مونو ګروپ

بانکـي او اقتصا دي اصطلاحات:

۱. مخکې ورکړه، اعانه
۲. لامل، نماینده- استازی
۳. د اسعارو بیه، پیسې، صرف
٤. د منا بعـو تخصیص
٥. د معاش ملاتړه مقرري
٦. مبلغ میـزان
۷. شتمني
۸. پـشتوانه
۹. وروسته پاتې هیـوادونه
۱۰. بـدې پـیسې
۱۱. تور بازار
۱۲. بېـلانس
۱۳. متوازنه بـودجه
۱٤. بانک
۱٥. په روان حساب کې اعتبار
۱٦. د حوالې بـرات
۱۷. چک
۱۸. بانکي پـس انـداز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹. بانکي تـنـزيـل
۲۰. بانکـتوټ
۲۱. بانکـداري
۲۲. بانکي اعتبار
۲۳. د جـنس تـبادله په جـنس سره
۲٤. منـفعـت
۲۵. اقـتصادي محاصره
۲٦. قيمتي اوراق
۲۷. رونـق، جهش
۲۸. استقـراض
۲۹. بورس
۳۰. تحريـم
۳۱. ځانګه، رشتـه
۳۲. بودجه
۳۳. د بودجې توازن
۳٤. کسب او کار، راکړه ورکړه
۳۵. سودا ګريـزه دوره
۳٦. ظرفـيت
۳۷. د پانګې ضريـب
۳۸. د پانګې تشـکيـل
۳۹. په جريان کې د وجوه نـقـد
٤۰. مرکزي بانک
٤۱. ارزانه پـيسې
٤۲. تجارت
٤۳. کالي
٤٤. مشترک بازار
٤۵. رقابت
٤٦. امتياز

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤٧. مصرف
٤٨. قرارداد
٤٩. شرکت
٥٠. له نورم څخه را پورته شوي مصارف
٥١. د سقوط بهرا ن
٥٢. اعتبار
٥٣. بهران
٥٤. پیسې، رسمي پیسې
٥٥. ګمرکي کارونه
٥٦. پېرودونکی
٥٧. ګمرک
٥٨. تجارتي دوران
٥٩. پور، بدهي
٦٠. د دفاعي اوراقو پور
٦١. کسري
٦٢. د تورم ضد
٦٣. تقاضا
٦٤. امانت
٦٥. استهلاکات
٦٦. د پیسو لپاره د نرخ تنزیل
٦٧. مستقیم مالیات
٦٨. هدایت شوی اقتصاد
٦٩. تخفیف، تنزیل
٧٠. د تنزیل د نرخ سیاست
٧١. توزیع
٧٢. د برخو ګټه
٧٣. ګمرکي حقوق
٧٤. د ارزانه پیسو سیاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۵. اقتصادي تحليل
۷٦. اقتصادي تو سعه
۷۷. اقتصادي وده
۷۸. اقتصادي سياست
۷۹. اقتصادي رفاه
۸۰. اقتصادي علم
۸۱. تبادله
۸۲. د اسعارو کنټرول ، د اسعارو نظارت
۸۳. غيرمستقيم ماليات
۸٤. اعتباري پيسې
۸۵. مالي شتمنۍ
۸٦. مؤسسه، تصدي
۸۷. مالي
۸۸. مالي سياست
۸۹. تموجات، نوسا نات
۹۰. خارجي اسعار
۹۱. بهرنۍ تجارت
۹۲. بشپړ استخدام
۹۳. د عمومي قيمتونو سطح
۹٤. د پيسو سيستم
۹۵. د طلا د اسعارو حمايتي سيستم
۹٦. د طلا مشترک صندوق
۹۷. دولتي اسنادو قرضه
۹۸. دولتي قيمتي اوراق
۹۹. نا خا لصه درآمد
۱۰۰. غير فعاله پيسې
۱۰۱. وارداتي انفلاسيون
۱۰۲. درآمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۳. د درآمد توزیع
۱۰٤. د درآمدا تو سیاست
۱۰۵. بیمه
۱۰٦. بهره، ربع
۱۰۷. بین المللي پورونه
۱۰۸. بین المللي پولی صندوق
۱۰۹. بین المللي پولي نظام
۱۱۰. موجودي
۱۱۱. پانګونه
۱۱۲. ځمکني اصلاحات
۱۱۳. سطح، میزان
۱۱٤. د عمر بیمه
۱۱۵. نقد، تازه نقد
۱۱٦. د تازه نقد دام
۱۱۷. اوږد مهاله پور
۱۱۸. عمومي یا ملّي اقتصاد
۱۱۹. بازار
۱۲۰. اقتصاد یا د تصدي اقتصاد
۱۲۱. پولي پیسه
۱۲۲. پولي نظارت
۱۲۳. پولي انقباض
۱۲٤. پولي اقتصاد
۱۲۵. د پولي مفاد یرو جریان
۱۲٦. پولي نورم
۱۲۷. پولي بې ثبا تي
۱۲۸. پولي سیاست
۱۲۹. پیسې
۱۳۰. پولي مزد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۱. رهـن - ګروي
۱۳۲. اسمي ارزښت
۱۳۳. عادي قیـمت
۱۳٤. طبعي منابع
۱۳۵. د پور ورقې
۱۳٦. د پلـورنې څو اړخیـزه انحصار
۱۳۷. د پېـرود نې څو اړخیـزه انـحصار
۱۳۸. د آزاد بازار د عملیا تو سیاست
۱۳۹. قـرضي لګښـتونه
۱٤۰. محصول
۱٤۱. مالکیت
۱٤۲. کاغـذي پیـسې
۱٤۳. دايمي درآمـد
۱٤٤. سرانه عایـد
۱٤۵. پـدیـده
۱٤٦. پلاني اقـتصاد
۱٤۷. پلا نګـذاري
۱٤۸. سیا ست
۱٤۹. سرا نه مالـیات
۱۵۰. قـیـمت
۱۵۱. تولیـد
۱۵۲. سود، مفاد
۱۵۳. عمومي مالـیه
۱۵٤. د پېـرودنې توان
۱۵۵. خالص
۱۵٦. کاهـش
۱۵۷. اجازه
۱۵۸. درآمـد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۹. زېرمې
۱٦۰. معاش
۱٦۱. پـلـورنه
۱٦۲. پـس انـداز
۱٦۳. قیـمتي اوراق
۱٦٤. لـنـډمهاله
۱٦۵. ټولنیز مصارف
۱٦٦. ټولنیزه بـېـمه
۱٦۷. د ځانګـړې اخیستنې حق
۱٦۸. مسکوک نقـد
۱٦۹. ساکـن اقـتصاد
۱۷۰. د قیـمتي اوراقو بورس
۱۷۱. عـرصه
۱۷۲. د اقـتصا دي فیـز پـړاو
۱۷۳. تعـرفه
۱۷٤. مالـیه
۱۷۵. نظریه
۱۷٦. د تجارت بـېلانس
۷۷۱. راکړه ورکړه، معامله
۱۷۸. انتـقالات
۱۷۹. خزانه
۱۸۰. ارزښت
۱۸۱. ثـروت
۱۸۲. رفاه
۱۸۳. د رفاه اقـتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتـم څپـرکي د مطالبو لنډيز:

په اتم څپـرکي کې داسې موضوعات لکه لتـرآف کريد ت او د هغه ډ ولونه، چک، سفته او بـرات تعـريف شــوي دي. د شــتمنيـو صنف بندي، قرضه او د هغوی د پـرويـږن برخه د قرضــې په ورکــړه باندې د پـرويـږن د بـرخې اغيـزې او د هغوی پـس منظر. د پېـرودونکو لپـاره په خصوصي، دولـتي او ســودا ګريــزو بانکونو کې د قرضې شرايـط او عيـني جايـداد د قــرار ورکولو تر تضـميـن لاندې د کرېدټي مؤسســاتو پــه اختيار کې، په دولتي، خصوصي او ســوداګريـزو بانکونو کې د ســويفـت ځای په ځای کول او نصبول. له دې شبکې څخه د استفـادې طريـقه او د هغو پېـرودونکو لپاره د سهـولـت او امنيـت راوستل چې په بانکونو کې سر وکار لـري، ځای شـوي دي.

د اتـم څـپـر کي پوښـتـنې:

١- لـټرآف کريد ت تعـريـف کړئ ؟
٢- د لـټرآف کريدت د ډولونو نومونه واخلئ ؟
٣- چک تعـريف کړئ ؟
٤- د سفتې په اړه څه پوهـيـږئ تـشريح يې کړئ ؟
٥- برات څرنګه سنـد دی تعـريف يې کړئ ؟
٦- د قرضې شتمني په څو کـتګوريـو تقـسميـږي نومونه يې واخلئ ؟
٧- پـرويـږن څه شی دی تشريـح يې کړئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخيستنې

۱- داکتر علی جهانخانی و داکتر علی پارسایان (پ-ل ارزو و بانکداری)سال ۱۳۸۹.
۲- ماجدی تهران،علی حسن گلریز،پول و بانک از نظر سیاست گذاری تهران سال ۱۳۷۷.
۳- اسناد ارایه شد از جانب بانک جهانی.
۴- پوهنمل محمد عارف غوثی قاموس اقتصاد کابل بهار سال ۱۳۵۲.
۵-پوهندوی سید مسعود پول و کریدت مطبعه فیصل کابل بهار سال ۱۳۸۷.
۶- پوهندوی سید مسعود بانکداری چاپ خانه فرعی کابل جوزا سال ۱۳۸۶.
۷- جمله ماهوار بانک مرکزی افغانستان سال ۱۳۸۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مســلکي زده کړو معینیت دښــوونیز نصاب د انکشــاف ریاست د ټولنې دعیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاګردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سرکې یې تصمیم ونیو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیاکتنه وکړي او ورپسې بیا د شاګردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوښښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حســابدارۍ څانګې د ښــوونکو په میړانې او همت سره د ادارې او حســابدارۍ درسي کتابونه تالیف شــول تر څو په وړیا ډول د شــاګردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علــم او معرفت له ټولو لوســتونکو، علاقمندانو، د ادارې او حســابدارۍ د مکاتبو له ښــوونکو، ګرانو شــاګردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کیږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شــوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنګوالي په هکله خصوصاً د هغوی املایي او انشــایي اشــتباهاتو په اړهمونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شــو، په همدې او نورو برخوکې ګرانو شاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له ګرانو شاګردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظرکې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلینو د ګټې وړ وګرځي.

پته: دپوهنې وزارت – دتخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د تعلیمي نصاب د انکشاف ریاست – دکتابونو د تالیف او د درسي ممدو موادو د برابرولو عمومي مدیریت.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library